

KARDINAL JOSIP BOZANIĆ

IVAN PAVAO II.
PAPA HRVATSKE NADE

» Vjerujem da ne postoji nitko tko bi mogao zaboraviti dane prvog pohoda Ivana Pavla II. Hrvatskoj i njegove riječi sa zagrebačkoga hipodroma: *Spasi svoj narod, Gospodine!*«

Kardinal Josip Bozanić

KARDINAL JOSIP BOZANIĆ

IVAN PAVAO II. - PAPA HRVATSKE NADE

Kardinal Josip Bozanić, *Ivan Pavao II. - Papa hrvatske nade, Zagreb, 2014.*

Izdavač

NADBISKUPSKI DUHOVNI STOL

Kaptol 31, p. p. 553

HR – 10001 Zagreb

www.zg-nadbiskupija.hr

Za izdavača

mons. Nedjeljko Pintarić

Nakladnik

GLAS KONCILA,

Kaptol 8, p. p. 216

HR – 10001 Zagreb

www.glas-koncila.hr

Za nakladnika

Mons. Ivan Miklenić

Privedio

Mons. Nedjeljko Pintarić

Lektura i korektura

s. Ines Tutić

Fotografije

Fotoarhiv Glasa Koncila, L'Osservatore Romano

Grafičko oblikovanje

Blaženka Matić

Priprema za tisak

Glas Koncila

Tisak

Grafika Markulin, Lukavec

Tiskano u svibnju 2014.

ISBN 978-953-241-430-1

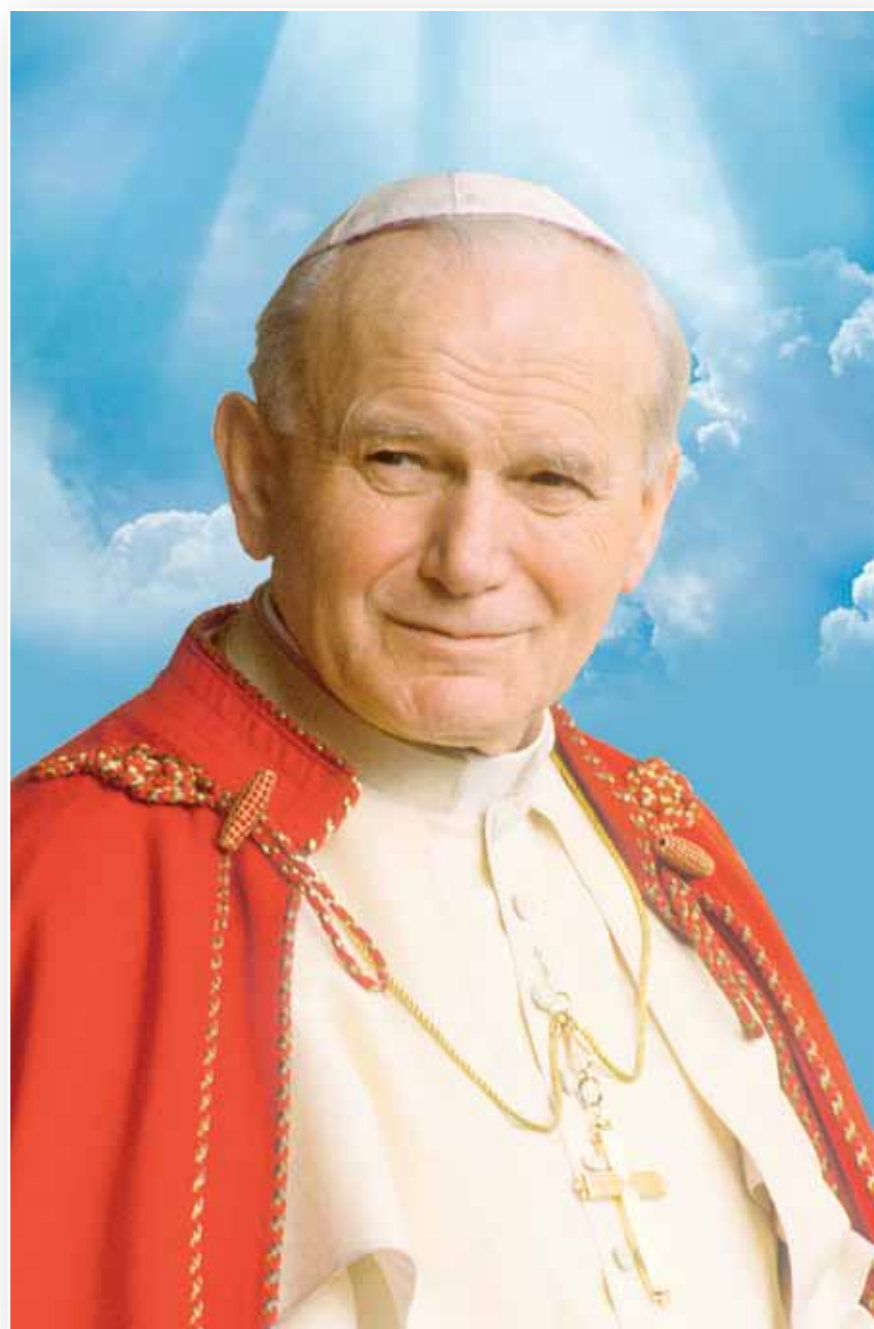
CIP zapis dostupan u računalnome katalogu Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu pod brojem 877587.

KARDINAL JOSIP BOZANIĆ

IVAN PAVAO II.
PAPA HRVATSKE NADE

Glas Koncila

Zagreb, 2014.

Predgovor

Knjiga kardinala Josipa Bozanića »Ivan Pavao II. - Papa hrvatske nade« usmjerava čitatelja na razmišljanje o Ivanu Pavlu II., o značenju ljudske hrabrosti, utemeljene na vjeri u Boga i smještene u povijesni hod Crkve u konkretnom vremenu i prostoru. Tijekom dvadeset sedmogodišnjeg pontifikata pape Ivana Pavla II. (1978. - 2005.) dogodile su se promjene gotovo na svim razinama ljudskog djelovanja – od politike, ekonomije, kulture, sporta i znanosti, pa do nepredvidivog rasta i utjecaja sredstava društvenih komunikacija. Svojim je proročkim, svećeničkim i pastirskim djelovanjem Ivan Pavao II. pridonio stvaranju obnovljene slike Crkve i uloge vrhovnog poglavara Katoličke Crkve, polažući svu svoju nadu u Isusa Krista, čije je Evanđelje sposobno promijeniti društvo i poboljšati odnose među ljudima i narodima, čak i na onim dijelovima kugle zemaljske gdje bi to značilo »nadati se protiv svake nade«. Crkvi u Hrvatskoj i hrvatskom narodu Ivan Pavao II. pokazao je put kojim treba ići s ucjepljivanjem Evanđelja u društvo, kao bi kršćani učvršćeni nadom dali snažan doprinos hrvatskom društvu. Naime, kršćanska nada prema Papi nije tek ljudski optimizam, nego blagoslovljeni način kršćanske egzistencije.

Prigodom kanonizacije pape Ivana Pavla II. zamolili smo zagrebačkog nadbiskupa kardinala Josipa Bozanić, koji je u mnogo prigoda govorio o Ivanu Pavlu II., da prikupljenu građu iz homilija, predavanja i drugih napisa obje-

dini i pripremi za objavljivanje, kako bi to bilo od pomoći sadašnjim i budućim naraštajima hrvatskih katolika da papu Ivana Pavla II., tog velikog prijatelja hrvatskog naroda, i dalje nose u svome srcu kao duhovnu veličinu i učitelja koji će nam trajno otvarati put nade.

Knjiga »Ivan Pavao II. – Papa hrvatske nade«, u svoja tri dijela, skuplja izrečene ili zapisane dijelove nastupa i napisa kardinala Bozanića u različitim prigodama, čineći sada jednu cjelinu koja svojom nutarnjom dinamikom oslikava bogatstvo povjerenja, svjedočenja i nade Ivana Pavla II.

U prvom dijelu, koji nosi naslov »Ivan Pavao II. svjedok Božje blizine«, zabilježena su razmišljanja o Ivanu Pavlu II. koji od početka svoje papinske službe proročki ohrabruje Crkvu i čovječanstvo da se ne boji Isusa Krista, kojemu se sam Papa osobno predao do kraja.

»Papin hrvatski triptih«, naslov je drugoga dijela knjige, u kojem su sabrani osvrti na sva tri Papina pastoralna pohoda Hrvatskoj, kojima je u svemu narodu budio nadu, obnavljao povjerenje, hrabrio na nove korake i otvarao milinu spasonosnog nauka, ukazujući posebno na svetost zagrebačkog nadbiskupa kardinala Alojzija Stepinca.

Treći dio, »Značenje pohoda Ivana Pavla II. i Benedikta XVI. Hrvatskoj«, osvrće se na apostolske pohode tih dvaju vrhovnih svećenika, u razdoblju važnih društvenih promjena i događaja koji su stavili Crkvu u Hrvatskoj pred nove mogućnosti i izazove.

Brojne fotografije, raspoređene unutar navedenih dijelova, obnavljaju povijesni spomen na velike trenutke naše

novije hrvatske povijesti, na kojima vidimo kako je Ivan Pavao II. osvajao svijet svojom jednostavnošću i neposrednošću, noseći čovjeku svojega vremena toliko potrebnu nadu, koja će mu po Isusu Kristu pomoći dati smisao životu i osmišljavati povijest. Promatrajući njegov smiren pogled i naše će se oči odmarati dižući u molitvi svoj pogled prema Njemu, koji se sada nalazi u kući Očevoj da nas zagovara.

Knjiga »Ivan Pavao II. – Papa hrvatske nade« pomoći će nam, zahvaljujući promišljanjima kardinala Josipa Bozanića, da se prisjetimo Ivana Pavla II. koji je ušao »u povijest osobnih i zajedničkih spomena, u povijest vjere tolikih pojedinaca«.

Ova je knjiga također poticaj svakomu od nas, da dublje i odgovornije, radosnije i zauzetije živimo svoj kršćanski poziv, na tragu predanja pape Ivana Pavla II. Bogu i Blaženoj Djevici Mariji, koji je svoju papinsku službu stavio pod geslo »Totus tuus – Sav tvoj«.

Nedjeljko Pintarić

Kratki životopis Ivana Pavla II.

Karol Jozef Wojtyła rođen je u Wadowicama, u Poljskoj, 18. svibnja 1920. godine. Bio je treće od troje djece Karola Wojtyła i Emilije Kaczorowske. Njegova sestra Olga preminula je prije Karolova rođenja, majka Emilija umrla je 1929. godine, stariji brat Edmund 1932. godine, a otac Karol 1941. godine.

S devet godina primio je prvu pričest, a s osamnaest sakrament potvrde. Po završenoj gimnaziji u Wadowicama, upisao se 1938. na Jagiellonsko sveučilište u Krakovu. Kad su nacističke okupacijske snage 1939. zatvorile Sveučilište, mladi Karol radio je, od 1940. do 1944. godine, prvo u kamenolomu, a zatim u kemijskoj tvornici Solvay, kako bi zaradio za život i izbjegao deportaciju u Njemačku.

Osjetivši svećenički poziv, počeo je 1942. godine pohađati formativne tečajeve u tajnom sjemeništu u Krakovu, koje je vodio nadbiskup Adam Stefan Spieha. Istodobno, bio je jedan o promicatelja »Rapsodijskoga kazališta« koje je također bilo tajno. Nakon rata, nastavio je studij u velikom sjemeništu u Krakovu, koje je ponovno bilo otvoreno, te na Bogoslovnom fakultetu Jagiellonskoga sveučilišta, sve do svoga svećeničkog ređenja u Krakovu, 1. studenoga 1946. godine.

Potom ga je kardinal Sapiuha poslao u Rim gdje je postigao doktorat iz teologije (1948.), s tezom na temu vjere u djelima svetoga Ivana od Križa. U tom je razdoblju, tijekom praznika, vršio pastoralnu službu među poljskim useljenicima u Francuskoj, Belgiji i Nizozemskoj.

Godine 1948. vratio se u Poljsku, gdje je prvo službovao na župi Niegowic pokraj Krakova, a onda u župi sv. Florijana u samom gradu. Bio je sveučilišni kapelan do 1951. kada je nastavio sa studijem filozofije i teologije. Na Jagiellonskom sveučilištu u Krakovu predstavio je godine 1953. tezu o mogućnosti utemeljenja kršćanske etike, počevši od etičkoga sustava Maxa Schelera. Potom je postao profesor moralne teologije i etike u velikom sjemeništu u Krakovu, te na Bogoslovnom fakultetu u Lublinu.

Dana 4. srpnja 1958. papa Pio XII. imenovao ga je naslovnim biskupom Ombija i pomoćnim biskupom Krakova. Dana 28. rujna 1958. primio je biskupski red u Wawelskoj katedrali u Krakovu po rukama nadbiskupa Eugeniusza Baziaka. Dana 13. siječnja 1964. papa Pavao VI. imenovao ga je nadbiskupom Krakova, a kardinalom ga je imenovao isti Papa 26. lipnja 1967. godine.

Sudjelovao je na svim zasjedanjima Drugog vatikanskog koncila (1962. - 1965.), dajući važan doprinos izradi konstitucije *Gaudium et spes*. Kardinal Wojtyła sudjelovao je i na pet skupština Biskupske sinode prije početka svoga pontifikata.

Za papu je izabran 16. listopada 1978. te 22. listopada iste godine svečano započeo službu pastira opće Crkve.

Papa Ivan Pavao II. poduzeo je 146 pastoralnih pohoda u Italiji, a kao biskup Rima posjetio je 317 od sadašnje 332 rimske župe. Poduzeo je i 104 apostolska putovanja u svijetu kao izraz stalne pastoralne skrbi Petrova nasljednika za sve Crkve. Hrvatsku je pohodio u tri navrata: 1994., 1998. i 2003. godine. Upravo treći posjet Hrvatskoj, u lipnju 2003. bilo je 100. apostolsko putovanje Ivana Pavla II. izvan Italije. Za svoje 101. apostolsko putovanje 22. lipnja 2003. godine odabrao je Banju Luku u Bosni i Hercegovini, čiji je glavni grad Sarajevo pohodio u nemirnim vremenima 1997. godine.

Proglasio je Zakonik kanonskoga prava i Zakonik kanona Istočnih Crkava, te Katekizma Katoličke Crkve. Među njegove glavne dokumente ubraja se i 14 enciklika, 15 apostolskih pobudnica, 11 apostolskih konstitucija i 45 apostolskih pisama. Enciklike su: *Redemptor Hominis* (1979.), *Dives in Misericordia* (1980.), *Laborem Exercens* (1981.), *Slavorum Apostoli* (1985.), *Dominum et Vivificantem* (1986.), *Redemptoris Mater* (1987.), *Sollicitudo Rei Socialis* (1987.), *Redemptoris Missio* (1990.), *Centesimus Annus* (1991.), *Veritatis Splendor* (1993.), *Evangelium Vitae* (1995.), *Ut Unum Sint* (1995.), *Fides et Ratio* (1998.) i *Ecclesia de Eucharistia* (2003.). Među najpoznatijim pobudnicama ističu se: *Familiaris consortio* o zadaćama kršćanske obitelji u današnjem svijetu iz 1981. godine, zatim *Christifideles laici* o pozivu i poslanju laika u Crkvi i svijetu, iz 1988. godine, te *Ecclesia in Europa*, Crkva u Europi, iz 2003. godine.

Ivan Pavao II., kao papa, autor je i pet knjiga: *Prijeći prag nade* (1994.), *Dar i otajstvo: o pedesetoj obljetnici moga svećeništva* (1996.), *Rimski triptih*, razmatranja u poetskoj formi (2003.), *Ustanite, hajdemo!* (2004.) i *Sjećanje i identitet* (2005.).

Među brojnim dokumentima su i Papina pisma, od kojih treba posebno spomenuti pismo svećenicima za Veliki četvrtak koje je Papa upućivao svake godine, zatim mnoštvo poruka, među kojima su značajno mjesto imale one upućene za Svjetski dan mira ili pak za pojedine dane, poput Dana sredstava društvene komunikacije ili pak Svjetskog dana duhovnih zvanja.

Papa Ivan Pavao II. proslavio 147 obreda beatifikacije u kojima je proglasio 1338 blaženih, te 51 kanonizaciju s 482 proglašena sveca. Među svete je ubrojio Leopolda Mandića i Marka Križevčanina, a među blažene Alojzija Stepinca, Ivana Merza i Mariju Propetoga Isusa Petković.

Održao je devet konzistorija na kojima je kreirao 231 kardinala (i jednoga *in pectore*). Trojicu Hrvata uvrstio je u Kardinalski zbor: zagrebačkog nadbiskupa Franju Kuharića (1983.), vrhbosanskog nadbiskupa Vinka Puljića (1994.) i zagrebačkoga nadbiskupa Josipa Bozanića (2003.). Kako je i sam papa Ivan Pavao II. rekao u Rimu, uz molitvu anđeoskog pozdravljenja, 18. siječnja 1998. godine, nakon što je najavio konzistorij i kreiranje novih kardinala, 21. veljače 1998. godine, kardinalom je namjeravao imenovati, još jednog Hrvata, tajnika Kongregacije za evangelizaciju naroda, nadbiskupa Josipa Uhača, ali ga je te noći Gospodin pozvao k sebi.

Ivan Pavao II. sazvaio je 15 skupština Biskupske sinode: šest redovnih općih skupština (1980., 1983., 1987., 1990., 1994. i 2001.), jednu izvanrednu opću skupštinu (1985.) i osam posebnih skupština (1980., 1991., 1994., 1995., 1997., 1998. [dvije] i 1999.).

Dana 13. svibnja 1981. na Trgu Sv. Petra na njega je izvršen težak atentat. Spašen majčinskom rukom Majke Božje, oprostio je svome atentatoru i, svjestan da je primio novi život, pojačao je svoje pastoralne napore herojskom velikodušnošću.

Njegova pastirska skrb izražena je, uz ostalo i u uspostavi brojnih biskupija i crkvenih pokrajina. U Hrvatskoj je utemeljio Vojni ordinarijat, Požešku biskupiju, Varaždinsku biskupiju i Gospićko-senjsku biskupiju. Za život Crkve u Hrvatskoj posebno je važno da su u vrijeme Ivana Pavla II. potpisana i ratificirana četiri ugovora između Svete Stolice i Republike Hrvatske i to: Ugovor između Svete Stolice i Republike Hrvatske o pravnim pitanjima, Ugovor između Svete Stolice i Republike Hrvatske o suradnji na području odgoja i kulture, Ugovor između Svete Stolice i Republike Hrvatske o dušobrižništvu katoličkih vjernika, pripadnika oružanih snaga i redarstvenih službi Republike Hrvatske te Ugovor između Svete Stolice i Republike Hrvatske o gospodarskim pitanjima.

Predlažući narodu Božjem vremena osobite duhovne snage proglasio je Svetu godinu Otkupljenja, Marijansku godinu, Godinu obitelji, Godinu krunice, Godinu Euhari-stije te Veliki jubilej 2000.

Zbližio je nove naraštaje određivši proslave Svjetskoga dana mladih, a suosjećajući s patnicima i bolesnicima utemeljio je Svjetski dan bolesnika.

Nijedan papa nije susreo toliko osoba koliko Ivan Pavao II. Na općim audijencijama srijedom sudjelovalo je više od 17.600.000 hodočasnika, ne računajući druge posebne audijencije i vjerske obrede. Samo prigodom Velikoga jubileja 2000. bilo je više od 8 milijuna hodočasnika. Susreo je milijune vjernika prigodom pastoralnih pohoda diljem svijeta. Za vrijeme svog bogatog pontifikata primio je brojne delegacije, predsjednike država i vlada te predstavnike međunarodnih organizacija.

Papa Ivan Pavao II. umro je u Rimu, u Apostolskoj palači, u subotu 2. travnja 2005., u 21.37 sati, uoči Bijele nedjelje ili Nedjelje Božanskoga milosrđa koju je on sâm ustanovio. Sprovodni obredi na Trgu Svetog Petra u Rimu, 8. travnja 2005. godine, uz sudjelovanje velebnoga mnoštva obilježeni su nezaboravnom slikom Evanđelistara, postavljenog na lijes, što ga je vjetar prvotno prelistavao, a potom zatvorio.

Njegov neposredni nasljednik na Rimskoj stolici, papa Benedikt XVI. proglasio ga je blaženim 1. svibnja 2011. godine, a papa Franjo svečanim obredom kanonizacije, na nedjelju Božanskoga milosrđa, 27. travnja 2014. godine, proglasio je svetim dvojicu koncilskih papa: Ivana XXIII. i Ivana Pavla II.

I. DIO

IVAN PAVAO II.
SVJEDOK BOŽJE BLIZINE

1. »Ne bojte se!«

Među prvim riječima koje je sveti papa Ivan Pavao II. uputio vjernicima kao Petrov nasljednik bile su: »Ne bojte se!« Ivan Pavao II. je od samog početka htio svoju službu protkati navještajem ljubavi koju Bog ima prema čovjeku: »Ne bojte se! Otvorite, štoviše, širom rastvorite vrata Kristu!«¹ Privlačan je taj navještaj koji ne dopušta da strah zaustavi ljubav i dobro.

On sam o tome piše: »Kad sam 22. listopada 1978. na Trgu sv. Petra izrekao riječi: 'Ne bojte se!' nisam mogao znati kako će daleko odvesti mene i čitavu Crkvu. Njihov sadržaj dolazio je više od Duha Svetoga što ga je Gospodin Isus obećao apostolima kao Tješitelja, nego od čovjeka koji ih je izgovarao... Poziv 'Ne bojte se!' treba čitati u vrlo širokoj dimenziji. Na neki način bio je to poziv svim ljudima, poziv da pobijede strah od sadašnjega stanja u svijetu, kako na Istoku tako i na Zapadu, kako na Sjeveru tako i na Jugu. Ne bojte se onoga što ste sami stvorili, ne bojte se ni svega onoga što je čovjek proizveo, a što svakim danom postaje sve veća opasnost za njega! Na kraju, ne bojte se samih sebe!«²

¹ IVAN PAVAO II., *Homilija na misi svečanog početka papinske službe*, Rim, 22. listopada 1978. godine

² IVAN PAVAO II., *Prijeći prag nade*, Zagreb 1994., str. 231

Stoga, nipošto nije slučajno što je njegova prva enciklika i cijeli pontifikat bio povezan s istinom otkupljenja, istinom da je Bog ljubio čovjeka do te mjere da je predao svoga Sina Jedinorođenca. Otkupljenje prožima svu čovjekovu povijest, a »moć Kristova križa i njegova uskrsnuća veća je od svakoga zla kojeg bi se čovjek mogao i morao bojati«³. U toj brizi za čovjeka Ivan Pavao II. nije svodio kršćanstvo na puki humanizam.

Riječi Ivana Pavla II.: »Ne bojte se! Otvorite... vrata Kristu!«, izgovorene u nastupnoj homiliji, snažno su odjeknule svijetom. Papa, koji je na Petrovu stolicu došao iza »željezne zavjese«, tim je riječima svima onima koji su ostali iza te zavjese, kao i onima koji su se osjećali umornima na Zapadu, ili iskorištavanima u zemljama trećega svijeta, vjernicima i svim ljudima dobre volje hrabro navijestio da je Isus otkupitelj čovjeka, te da se u svjetlu te činjenice nemaju čega bojati. Tim je riječima, jednostavno i snažno, navijestio program svog plodnog i dugog pontifikata, program koji je svoj izričaj našao u njegovoj prvoj enciklici *Redemptor hominis – Otkupitelj čovjeka*, koja progovara o neotuđivom ljudskom dostojanstvu koje proizlazi iz otkupljenosti i spašenosti u Isusu Kristu. Tu je misao kasnije razrađivao u svojim mnogobrojnim učiteljskim spisima, posebno u socijalnim enciklikama. Tom je porukom razotkrio i nit koja se provlači kroz cjelokupno njegovo življenje i djelovanje, a koja je prožela cijelu Crkvu na prijelazu u treće tisućljeće, nit kristološki utemeljene antropologije koja može svijetu pružiti novu nadu, novu orijentaciju i novo usmjerenje te

³ IVAN PAVAO II., *Prijeći prag nade*, Zagreb 1994., str. 231

ga uvesti u civilizaciju života koja se suprotstavlja kulturi smrti.

Papa Wojtyła je znao da svijet i povijest ne mijenja on, čovjek u odgovornoj službi Petrova nasljednika, nego Duh Božji koji mu je, i u najvećim tjeskobama i na najrazličitijim mjestima, davao snagu živjeti i nositi riječi uskrsnuloga Krista: »Ne bojte se!« (*Mt 28,10*). Znao je da su te riječi potrebne čovjeku u neslobodama totalitarizama; znao je da su potrebne u hodu prema zajedništvu i pomirenju; znao je da te riječi moraju probiti zidove crkvenog nejedinstva i zatvorenosti među narodima i religijama. Upravo njih je ugradio u svoja brojna hodočašća, da bi u najudaljenijim krajevima svijeta u savjestima ljudi ponovno učvrstio sigurnost da postoji netko tko u rukama drži ključeve svijeta, tko ima vlast nad ključevima smrti i podzemlja. Taj Netko je ljubav koja se utjelovila, bila raspeta i uskrsnula; Ljubav uvijek prisutna među ljudima – euharistijska ljubav. Taj je izvor Papa tražio, prema njemu se uspinjao i samo On je za njega bio jamstvo riječi: Ne bojte se!

Ivan Pavao II. crpio je snagu iz duboko usađenoga marijanskog iskustva, radi čega je izabrao geslo: »Totus tuus – Sav tvoj«. Marija se u svojoj vjeri nije bojala, iako se pitala. Božje traženje izgubljene slike čovjeka pronašlo je svoj cilj – Mariju. Ni naše vrijeme nije drukčije od ondašnjega. I danas čovjek često postaje obeshrabren i nesiguran u svoje sposobnosti, a tada kao da se gubi zanimanje za drugog čovjeka. Današnje vrijeme brzo proizvodi ljudske drame, ostavlja čovjeka prepuštena samoći, u buci u kojoj se ne čuje Božji glas koji progovara: Ne bojte se!

2. Papa: mistik, prorok, patnik

Više gotovo i ne postoje riječi u ljudskim rječnicima koje bi mogle predočiti veličinu osobnosti izražavanu u nazivima što su ih Ivanu Pavlu II. davali tijekom proteklih godina i onih koji će ljudskim mjerilima i dalje biti pridavani tom neobičnom svjedoku Božje blizine. Rijetke su smrti pojedinaca koje toliko ranjavaju čovječanstvo, istodobno dajući dragocjenu objavu otajstva ljudske osobe.

Papa Wojtyła je do zadnjega časa bio vezan uz ljude koji su ga smatrali dijelom sebe. Zato je umro u dirljivom zagrljaju Crkve, na rukama satkanim od molitava svih ljudi, od najmlađih do najstarijih. On je osvojio srca jednostavnošću pristupa, uvjerljivošću nastupa, pronicavošću i toplinom pogleda. Stoga, u času njegove životne agonije kao da su sve molitve i suze, svi osjećaji ljubavi i pažnje, posijani na kontinentima našega svijeta, okružili njegovu bolesničku postelju urodivši plodom zajedništva ljudi za kojim je cijeloga života težio. Imao je srca za čovjeka gurnuta u tamu bešćutnosti, znao je koje riječi on treba izgovoriti, jer su drugima oduzete. Papa je osjećao gdje su prava naroda i pojedinaca ugušena i gdje je istina zaboravljena. On je našao snage za traženje i promicanje opraštanja, kad su se tražili razlozi i različita prava da se drugima ne oprost; i – konačno – znao je da nada ne smije gasnuti.

Papa je kao mistik bio vezan, sljubljen s Misterijem, s Božjim otajstvom; iz njega je crpio svjetlo za trajno drukčiji i nov pogled na događaje i ljude – evanđeoski pogled koji je zahtjevan i možda ga baš zbog tog razloga neki nisu mogli do kraja razumjeti. I onda kad je neumorno tražio čovjeka da bi mu donio Božju istinu, da bi mu pozornost usmjerio na dostojanstvo i vrijednost ljudskoga života, poput proroka je znao gdje mu je izvorište i nadahnuće. Osjećaj blizine čovjeka koji je mistik osobno sam doživio, kad sam na putu od Zagreba do Marije Bistrice, dana 3. listopada 1998. godine, imao povlaštenu prigodu biti zajedno sa Svetim Ocem u automobilu.

Ivan Pavao II. bio je uronjen u molitvenu šutnju. Riječ postaje snažna i znakovita samo u onima koji poznaju vrijednost šutnje. Postoji šutnja koja izriče puninu. Kada se daje prednost šutnji, kada joj se povjerava, nastaje susret. U šutnji se riječ u nama utjelovljuje, ona u nama zrije. Šutnja nije post od riječi, već nazočna riječ, iščekivana i pripravljena. Bez šutnje naše riječi odbijaju govor, jednostavno ne žele govoriti. Baš to je lako otkriti u životopisu pape Ivana Pavla II. Duh Životvorac ga je u njegovu životu često pozivao na hrabrost i ujedno mu darivao tu hrabrost u prostoru između šutnje i riječi, u molitvi i poglavito u euharistijskom susretu. »Primjer njegove molitve uvijek me pogađao i izgrađivao. On je uranjao u susret s Bogom, usprkos brojnim dužnostima svoje službe. A onda svjedočanstvo njegove patnje. Gospodin ga je malo pomalo lišio svega, no on je uvijek ostao 'stijena', onakav kakvim ga je Krist želio«, posvjedočio je Benedikt XVI.⁴

⁴ BENEDIKT XVI., *Homilija na misi proglašenja blaženim*, Rim, 1. svibnja 2011. godine

Papa Wojtyła, taj Božji čovjek, pritisnut težinom križa ali istodobno na njega i oslonjen, kao prorok, nerijetko je ostao usamljen u pustinji svojih viđenja. Ima koraka Ivana Pavla II. koji ostaju zadaćom, a koje ne smijemo prešutjeti ni onda kad ih do kraja ne razumijemo. Glas proroka ne gubi se u našim nejasnoćama i ljudskim neslaganjima. Glas proroka traži istinu u dubini srca. Ivan Pavao II. ostavio nam je baštinu koju valja razmatrati, s njom se suočiti i vjernički je graditi Kristovim žarom i snagom Duha koji prebiva u Crkvi i u srcu svakoga vjernika.

Ivan Pavao II. svojim je životom, i kao čovjek koji je znao komunicirati suvremenim medijima, rabio različite oblike govora u evangelizaciji, a kao patnik, ljude je učinio osjetljivijima na znakove. Na razne je načine želio prenositi Božju istinu o čovjeku. I onda kad tijelo više nije moglo nositi snagu njegova duha ostao je znakom za sve nas. Svijetu je Papa bolesnik postao govor, a njegovo je tijelo postalo još snažnija slika Krista patnika. Upravo za prvog pohoda Hrvatskoj Ivan Pavao II. prvi put je kao pomagalo ponio sa sobom i štap. Oslanjao se na njega i pokazivao vrijednost čovjeka, vrijednost pogleda i žrtve. Uistinu, kolika je cijena ljudskog pogleda i tko bi ga smio ugasiti, čak i onda kad samo on ostane u tijelu prožetom patnjom?

3. Ugradili smo ga u svoj duhovni obzor

Na dan prijelaza Ivana Pavla II. Ocu nebeskom, 2. travnja 2005. godine, živjeli smo posebno iskustvo molitve nebrojenih vjernika širom svijeta. Bili smo združeni u supatnji, ali i u zahvalnosti. Bilo je lijepo i neobično vidjeti kako se u trenucima umiranja događala preobrazba molitve za Ivana Pavla II. u molitvu puka s *njim* i u molitvu *njemu*. Bila je opipljiva preobrazba tuge zbog smrti u radost vječnosti koja ostaje baštinom kršćanskoga zajedništva i svetosti. I sami smo bili zatečeni koliko je bila vidljiva snaga dobra.

Ivan Pavao II. kao da je neprestano pred sobom imao čežnju ljudi za Bogom i nije čekao da oni dolaze k njemu, nego je sam odlazio k njima. Išao je u obična i neobična mjesta iz kojih su dolazila traženja, pitanja i nedoumice ljudi našega vremena s tragom čežnje i vapaja za Bogom. A u času njegova odlaska s ovoga svijeta ti su isti ljudi, iz običnih i neobičnih mjesta, došli k njemu. Vjerujem da su Ivana Pavla II. mnogi zavoljeli jer su prepoznali njegovu proročku riječ, slobodnu i smjelu. Više je pokazivao, a manje dokazivao Boga. On nije docirao o Bogu, nego ga je životom svjedočio; nije raspravljao o njemu, nego ga je očitovao. Bilo je dirljivo vidjeti kako su se na istome mjestu našli

ljudi koji trenutačno nigdje ne mogu naći zajednički jezik. Pogled ih je ujedinio. Svi su bili zagledani u prozor sobe u kojoj se samo naizgled gasio život, a zapravo se događala pasha prelaska Ivana Pavla II. sa zemlje u dom Očev, događao se vazam ljubavi čovjeka koji je vjerovao u Gospodara života i smrti.

I na kraju, pogled prema prozoru ostavljao je zadnju sliku Kristovu, ispisanu ljudskim životom – sliku patnje i kršćanskoga umiranja. Sjetimo se samo njegova dojmljivog blagoslova *Urbi et Orbi* na Uskrs, 27. ožujka 2005. godine, ne mogavši izgovoriti riječi samo je pokretom patničke ruke blagoslivljao okupljeni narod dajući posljednje svjedočanstvo ljubavi. Taj posljednji izazov za čovjeka u vremenu - kada bi mnogi željeli sakriti patnju - papa Ivan Pavao II. živio je s pouzdanjem u Boga i nije skrivao vlastitu nemoć. On nije samo trpio umiranje, nego je bio sudionik Kristova otajstva umiranja, prelaska k Ocu nebeskom.

Sjaj duhovnoga blaga što nam ga je ostavio papa Wojtyła vidljiv je u brzom pokretanju postupka kanonizacije i u tako jednostavnom, po sebi razumljivom prihvaćanju njegove osobe u duhovnome prostoru svetosti. Ostao je izraz evanđeoske ljubavi; ostaje izazov i za naša ponašanja. Odrastali smo s njim i ugradili smo ga u svoj duhovni obzor. A sada molimo s njim i preporučujemo se njegovu zagovoru.

Molitvom i žrtvom ispratili smo Ivana Pavla II. u povijest, ali ne onako kako se ispraćaju ovozemni vladari, nego kao onoga koji je pokazivao Isusa. Otišao je u povijest, ali ne samo na stranice knjiga, kako ga se ne bi zaboravilo,

nego u povijest osobnih i zajedničkih spomena, u povijest vjere tolikih pojedinaca. To je tako snažno da osjećaji vjere i bilo vjernikâ spontano progovaraju zahvalom za susrete u kojima su prepoznali Krista u ljubavi pape Ivana Pavla II.

Prvi nasljednik Ivana Pavla II. na Petrovoj stolici, papa Benedikt XVI. na dan proglašenja blaženim svog pret-hodnika o njemu je rekao: »Ivan Pavao II. je blažen zbog svoje vjere, snažne i velikodušne, apostolske... Svojim svjedočanstvom vjere, ljubavi i apostolske hrabrosti, popraćene velikim ljudskim nabojem, taj je uzorni sin poljskog naroda pomogao kršćanima u svem svijetu da se ne boje reći da su kršćani, da pripadaju Crkvi, da govore o Evandjelju. Jednom riječju, pomogao nam je da se ne bojimo istine, jer istina je jamstvo slobode... Vratio nam je snagu da vjerujemo u Krista, jer Krist je 'Redemptor hominis', Otkupitelj čovjeka – što je tema njegove prve enciklike i crvena nit kroz sve druge... Njegova je poruka bila: Čovjek je put Crkve, a Krist je put čovjekov... Ivan Pavao II. je poveo Božji narod da prijede prag tisućljeća, koji je upravo zahvaljujući Kristu mogao nazvati 'pragom nade'... On je dao kršćanstvu novo usmjerenje za budućnost, za Božju budućnost, koja nadilazi povijest ali ujedno i utječe na povijest. Taj naboj koji je na neki način bio prepušten marksizmu i ideologiji napretka, on je opravdano vratio kršćanstvu, povrativši mu autentični izraz nade...«.⁵

Kada netko umre, njegova prisutnost ostaje živjeti u riječima, slikama i na mjestima na kojima je boravio. U

⁵ BENEDIKT XVI., *Homilija na misi proglašenja blaženim*, Rim, 1. svibnja 2011. godine

Hrvatskoj i u našem narodu Ivan Pavao II. neizbrisivo je posijao dobrotu i ganuo mnoštvo srdaca; potaknuo ljude na razmišljanje o Bogu i Crkvi; mijenjao predodžbe i predrasude; otvarao prostore evanđeoskoj slobodi te sijao sjeme obraćenja.

4. Pomisao na Ivana Pavla II. rađa zahvalnost

Mnogi će analitičari dvadeset i sedam godina pontifikata Ivana Pavla II. pokušati pretvoriti u brojke. Navode se i navodit će se enciklike, pisma i govori; sveti i blaženici koje je uzdigao na čast oltara; njegova brojna putovanja, susreti s državicima, s predstavnicima Crkava i vjerskih zajednica; reagiranja na moralna, kulturna i politička pitanja..., ali postoji nešto što nikakva statistika ne može dohvatiti, nešto što bježi sociologiji i pred čim psihologija ostaje nijema, a povijesne prosudbe zastanu pred tim natpovijesnim razlozima.

To »nešto« vjernici diljem svijeta, na svim kontinentima zemaljske kugle dobro razumiju. To »nešto« blisko je i hrvatskim vjernicima koje je na početku svojega pontifikata Ivan Pavao II. oslovio toplim riječima materinskoga nam jezika: »Dragi moji Hrvati! Papa vas voli! Papa vas grli i prima! Papa vas blagoslivlja!«

Sveti je Otac tada ovako sažeo našu prošlost: »Gledajući u duhu bogatu i višestoljetnu prošlost vašega naroda, čini nam se da možemo naglasiti osobito ove tri njezine izvanredne vrednote:

Prvo, vjernost Isusu Kristu i Evanđelju, koju su vaši pradjedovi znali iskupiti pravim mučeničkim žarom i duhom, u vjekovnoj borbi 'za krst časni i slobodu zlatnu'.

Drugo, ljubav i odanost Hrvata prema Rimskoj Crkvi, prema Petrovoj Stolici. Ova Crkva uistinu je Majka vaša 'u kojoj su se i pređi vaši iz najbistrijeg vrela pojili slatkim napitkom svetoga nauka'.

Treće, ljubav, odanost i pobožnost Hrvata prema Mariji, Majci Božjoj, Majci Crkve, a koju vi tako rado nazivate 'Kraljica Hrvata' i sinovski štujete u brojnim svetištima«. ⁶

Hrvatska bi povijest bez riječi i zauzimanja Ivana Pavla II. bila nepotpuna, a bez njegovih pohoda hrvatska bi vjernička duša bila siromašnija. Zato svaka pomisao na nje ga rađa zahvalnost. Iz običnog pitanja što je pontifikat Ivana Pavla II. za hrvatskog vjernika rađa se neobična povijest blizine koja razumije potlačenost Crkve i naroda hrvatskog u komunističkom zatočeništvu; koja ne dopušta da progovori mržnja u ratnom zatiranju; koja se raduje slobodi i potiče na solidarnost i ustrajnost u dobru. To je ono 'nešto' što bježi statistikama a nalazi se u Apostolovim riječima: »Jer ne propovijedamo same sebe, nego Krista Isusa Gospodinom, a sebe slugama vašim poradi Isusa« (2Kor 4,5).

Vjerujem da ne postoji nitko tko bi mogao zaboraviti dane prvog pohoda Ivana Pavla II. Hrvatskoj i njegove riječi sa zagrebačkoga hipodroma: »Spasi svoj narod, Gospodine!«⁷. Ili ponovne sretne dane okupljanja i prepoznate svjedočke žrtve hrvatskih vjernika u daru blaženoga Alojzija, kada je u Mariji Bistrici uputio molitvu Trojedinom Bogu: »Danas ti želim zahvaliti za čvrstu vjeru ovoga

⁶ IVAN PAVAO II., *Homilija na misi u Bazilici svetoga Petra u Rimu prigodom 1100. obljetnice veze Hrvatske sa Svetom Stolicom*, 30. travnja 1979. godine

⁷ IVAN PAVAO II., *Homilija na misi*, Zagreb, 11. rujna 1994.

Tvojeg puka unatoč ne malim protivštinama što ih je susretao tijekom stoljeća⁸. Teško da će utihnuti i odjek riječi kojima je u Zadru dirljivo sažeo svoju privrženost, rekavši: »Hvala tebi, ljubljeni puče hrvatski!... Zemljo Hrvatska, Bog te blagoslovio!«⁹

Baš kao što je on pratio naše korake u dvadeset i sedam godina papinske službe i mi smo se nebrojeno puta susretali s njime, molili s njime i za njega. Svaki put nas je prihvatio, ohrabrio, utješio i svojim primjerom pokazao koliko su istinite riječi sv. Pavla: »Uvijek umiranje Isusovo u tijelu pronosimo da se i život Isusov u tijelu našem očituje« (2Kor 4,10). Njegova se tjelesna patnja, spojena s nastojanjem da približi ljude i usmjeri ih putem Kristova evanđelja, ne može razumjeti bez povezanosti s križem. Bilo koja raščlamba koja ne vidi da je papinska služba živi iskaz zaloga koji je Isus ostavio Crkvi, izrečen riječima: 'Ostanite u mojoj ljubavi'« (Iv 15,9), osuđena je na nedorečenost.

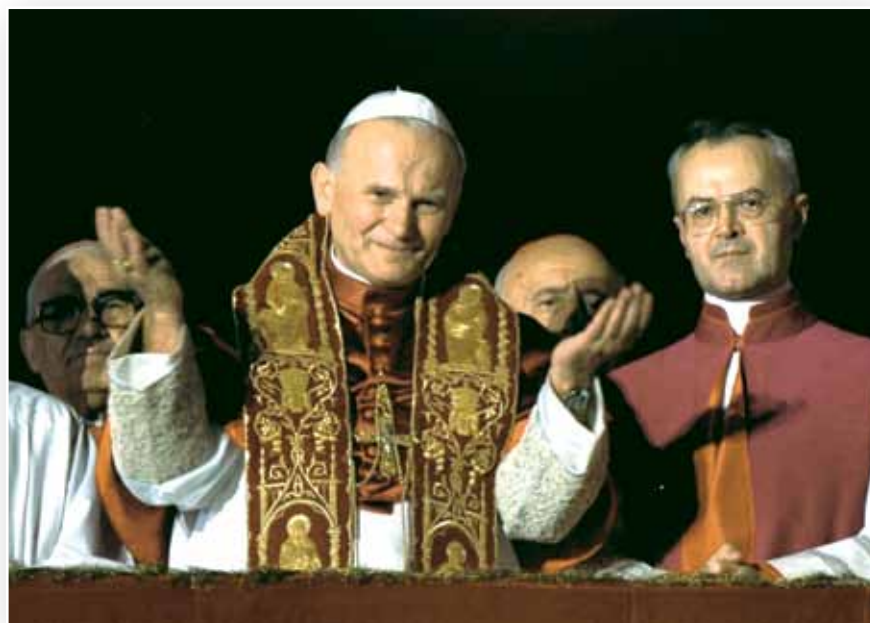
⁸ IVAN PAVAO., *Homilija na misi*, Marija Bistrica, 3. listopada 1998.

⁹ IVAN PAVAO., *Govor na oproštaju*, Zadar, 9. lipnja 2003.

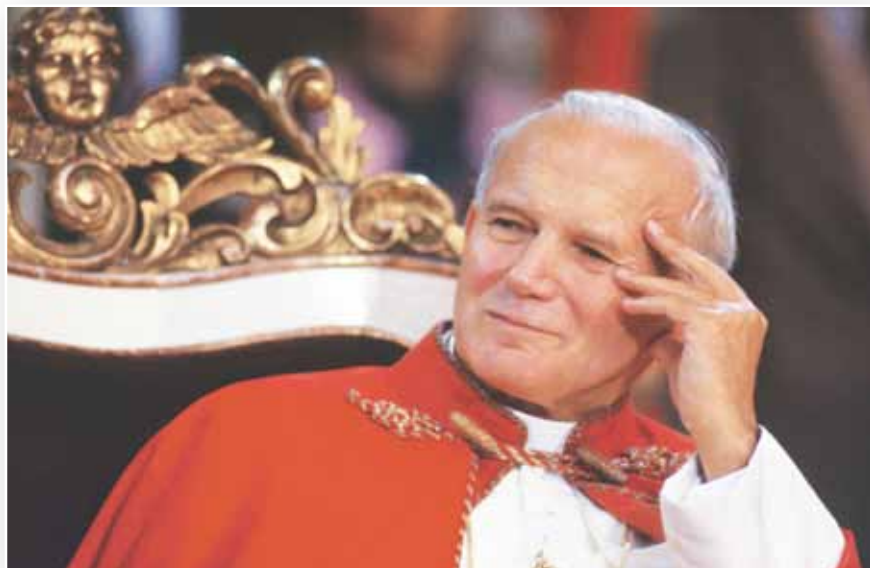
Karol Wojtyła od svećeništva do kardinalata

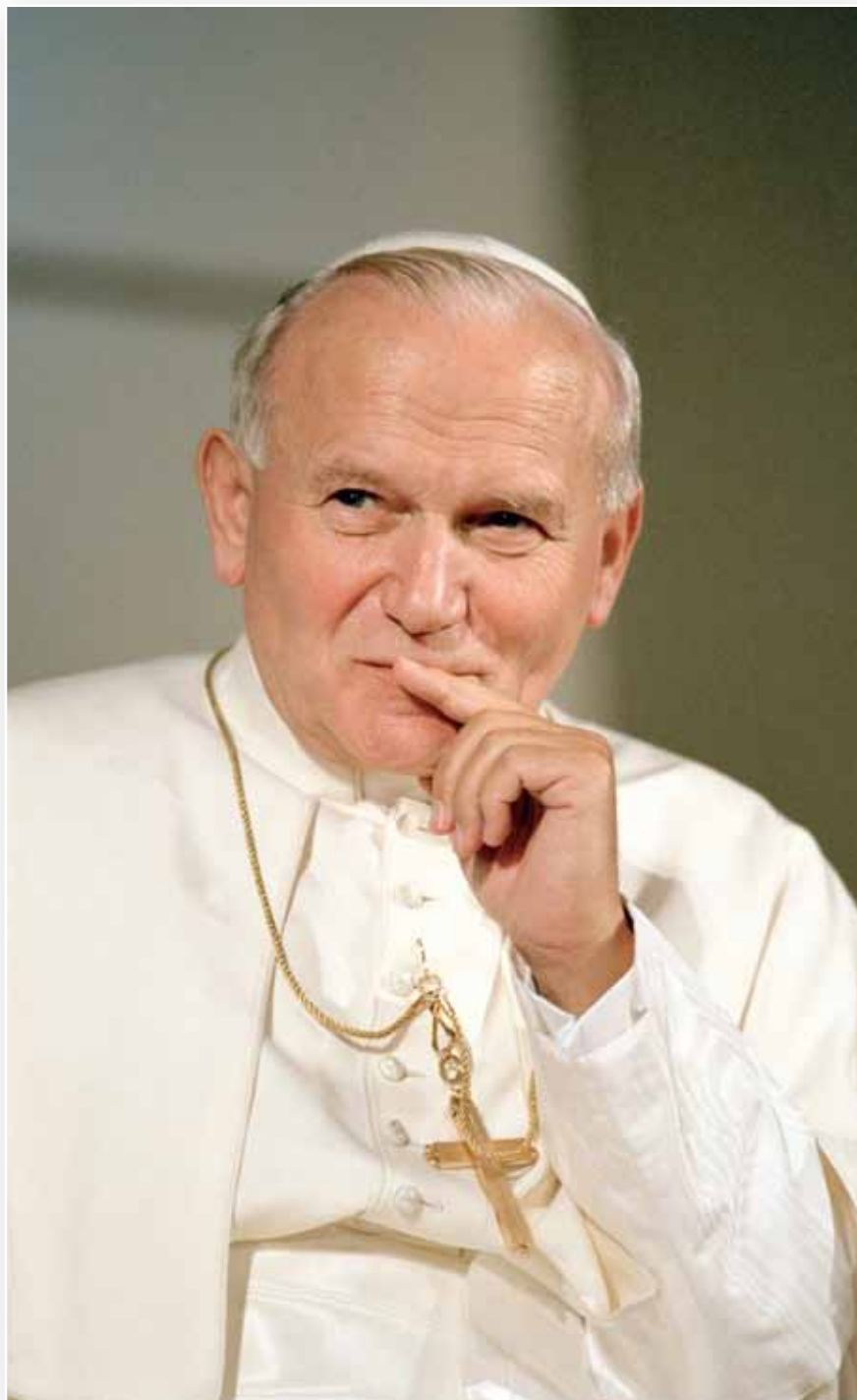

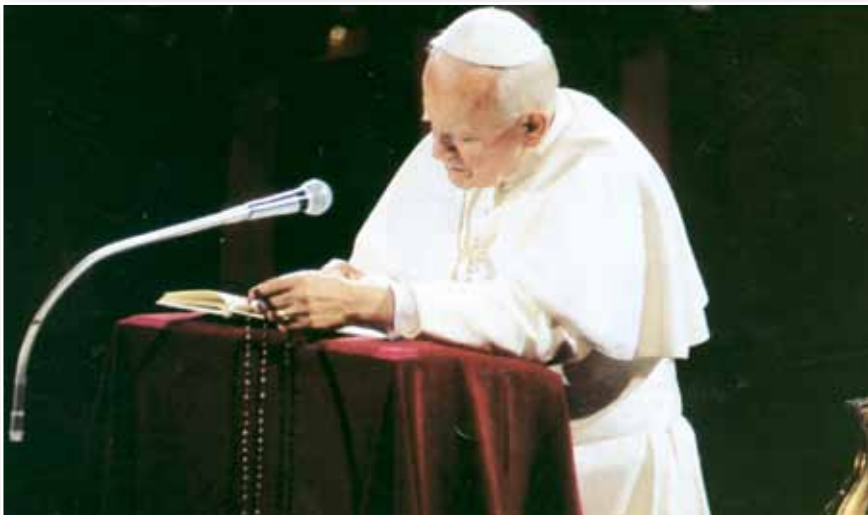
Vatikan, Trg Svetoga Petra, 22. listopada 1978. – Kardinal Karol Wojtyła izabran je za papu te je uzeo ime Ivan Pavao II.

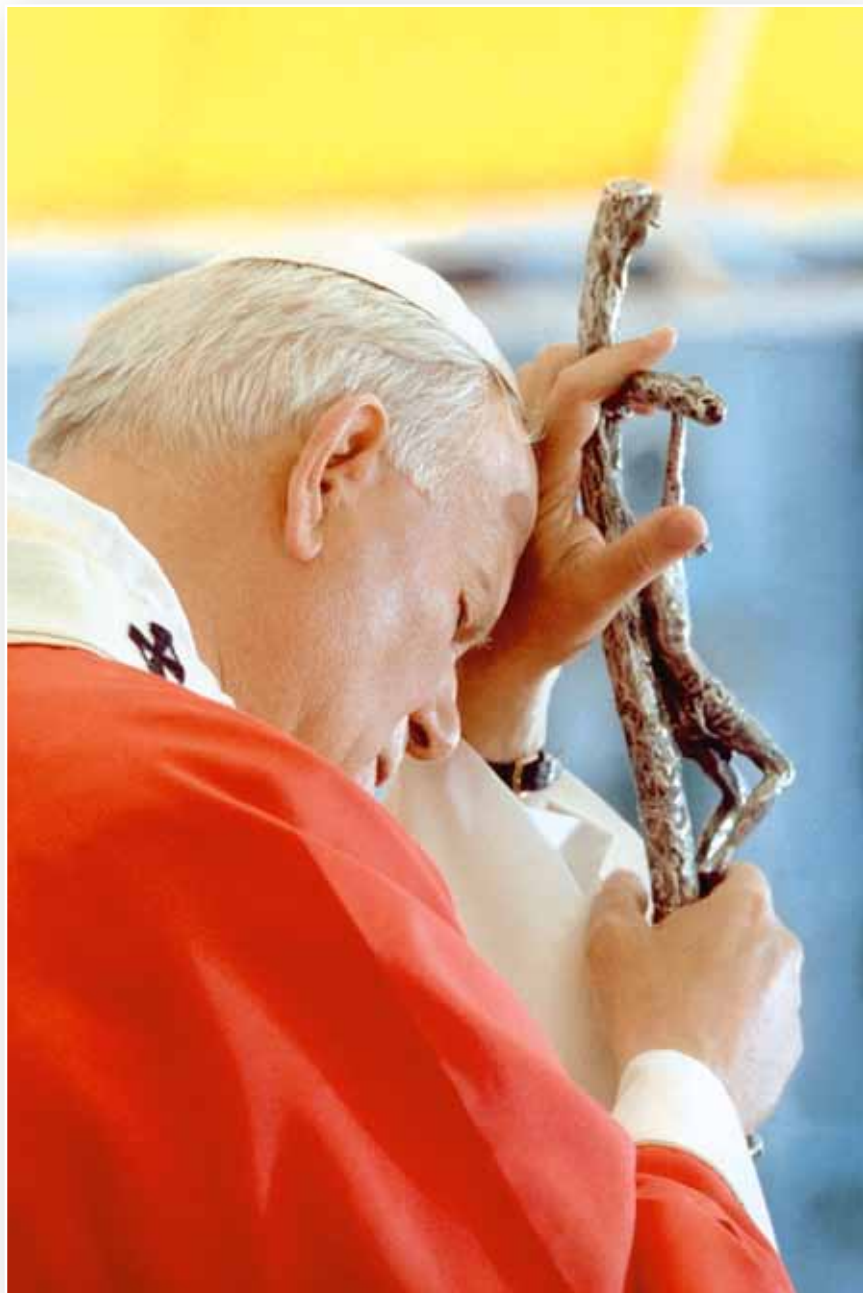

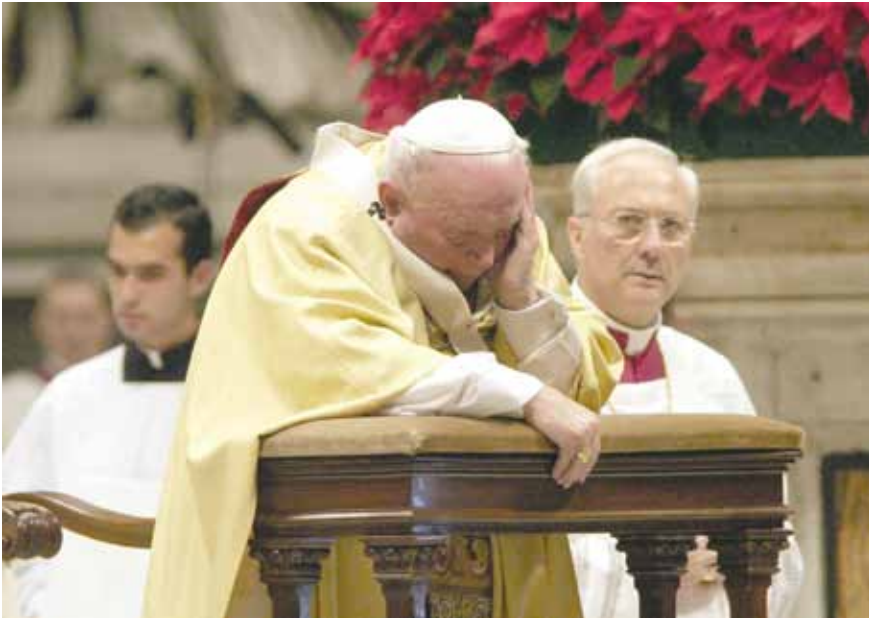

S pouzdanjem u Boga nije skrivao vlastitu nemoć

II. DIO

PAPIN
HRVATSKI TRIPTIH

1. Ivan Pavao II. ostaje neizbrisivo upisan u hrvatsku povijest

Duboko smo zahvalni Ivanu Pavlu II. zbog tri pastoralna pohoda Hrvatskoj u samo jednom desetljeću, i to godine: 1994., 1998. i 2003., a kao katolici istog hrvatskog naroda zahvaljujemo i za dva pohoda Crkvi u Bosni i Hercegovini godine: 1997. i 2003. Crkva u hrvatskom narodu s radošću se sjeća tih događaja, jer nas je obradovao svojim dolaskom, u trenutcima kada nam je kao Crkvi i kao narodu trebala ne samo njegova riječ, nego i njegova prisutnost među nama. Papa je došao k nama i ostao je za nas dragocjenim živim spomenom u riznici hrvatskih osjećaja i duboke vjere. Njegov će lik ostati neizbrisivo upisan u hrvatsku povijest, jer nam je upravo u presudnom povijesnom razdoblju pružao sigurnost, učvršćivao nadu te nas hrabrio na ustrajnost u kršćanskom životu, na vjernost Evanđelju i vlastitim korijenima.

Tri njegova pohoda Hrvatskoj kojima je uspio ostvariti želju spontano izrečenu u Zagrebu, 11. rujna 1994. godine, da posjeti i druge gradove i Crkve u Hrvatskoj, ostaju dragulji hrvatske duhovnosti. I koliko god se htjelo Papi no djelovanje svesti na političko ili socijalno, ono je izraslo iz teološke istine Otkupljenja. Ivan Pavao II., hodočasnik

mira, radosti, zajedništva, ekumenizma, istinskoga čovjekoljublja, građenja mostova, pomirenja, čuvanja kulture života, promicanja pravednosti, hodočasnik je koji je uvijek htio obradovati istinom o čovjeku. Kako u svijetu, tako i kod nas, tražio je ponajprije malene i siromašne, obespravljene i daleke i do njih dopirao, čak i onda kad je bio ograničen protokolarnim okvirima. I naš ga je hrvatski čovjek osjetio u svakom selu i gradu.

Teško je i nabrojiti što je sve za nas papa Wojtyła učinio: prepoznavao je naše korijene i našu povijest vjere; divio se našim uzorima svetosti; naglašavao kulturu i obiteljske vrijednosti; branio naša vjerska i nacionalna prava; pastirskom je riječju hrabrio i usmjeravao pogled prema budućemu... I svaki put kad je stupio na tlo naše Domovine, osjetili smo posebnost međusobne blizine i vrijednost zajedništva na koje bismo se češće trebali vraćati.

Vjerno slijedeći temeljne principe pravednosti, slobode i neotuđivih prava ljudske osobe i naroda Ivan Pavao II. dao je neprocjenjivu podršku međunarodnom priznanju hrvatske države. Na svetkovinu svetog Josipa, kojega je Hrvatski sabor 1687. godine proglasio zaštitnikom Hrvatske, 19. ožujka 1997. godine, Ivan Pavao II. ratificirao je tri ugovora između Svete Stolice i Republike Hrvatske (Ugovor između Svete Stolice i Republike Hrvatske o pravnim pitanjima, Ugovor između Svete Stolice i Republike Hrvatske o suradnji na području odgoja i kulture te Ugovor između Svete Stolice i Republike Hrvatske o dušobrižništvu katoličkih vjernika, pripadnika oružanih snaga i redarstvenih službi Republike Hrvatske), a godinu dana kasnije, na svet-

kovinu Bezgrješnoga začeca Blažene Djevice Marije, 8. prosinca 1998. godine, ratificirao je i četvrti ugovor (Ugovor između Svete Stolice i Republike Hrvatske o gospodarskim pitanjima). Time je Katolička Crkva u Republici Hrvatskoj dobila solidan pravni okvir za svoje djelovanje, što joj omogućuje da na doličan način obavlja svoje poslanje. Ugovori između Svete Stolice i Republike Hrvatske temelje se na tri općepriznata načela: na vjerskoj slobodi, na razlici između Crkve i države i na potrebi suradnje tih dviju ustanova.

No, kad bismo svu ljubaznost i dobročinstva Ivana Pavla II. htjeli sažeti rekli bismo jednostavno da nas je razumio i volio. Osjećali smo ga svojim, ponekad ga »posvojili«, jer smo s divljenjem promatrali s koliko nas je blagosti razumio kad drugi nisu mogli ni htjeli razumjeti; blažio boli kad mnogi nisu vidjeli ni rane, a kamoli ih vidali; strepio s nama i bdio nad nadom, kad su drugi smatrali da nemamo pravo čak ni na nadu. Ali ono što je još radosnije – čitav ga je svijet osjećao svojim, a to je pokazalo slavlje njegove kanonizacije!

I danas osjećamo da između pape Wojtyle i nas, hrvatskih vjernika, živi obostrana privrženost koja je bezbroj puta rodila uzajamnu molitvu. Taj spomen obvezuje. Njegova ljubav prema nama zahtijeva od nas da evanđeoski mislimo, živimo i djelujemo. Uzvratiti ljubavlju na prepoznatu ljubav ne dopušta nikakvu dvoličnost i zatvaranje, podjele i netrpeljivosti u našem narodu, nijekanje tuđih sloboda i gaženje istine. Nemamo pravo prečuti njegov proročki zov upućen nama, Crkvi u Hrvatskoj i cijelomu hrvatskom narodu. Ivana Pavla II. ne može se promatrati selektivno i

proizvoljno, a zbog njegove nedvojbene ljubavi, i onda kad nas je pogađao zahtjevnošću Evandjelja, nastojmo ga i dalje osluškiivati.

Ispunjeni smo radošću i zahvalnošću što je papa Wojtyła, osim rimskoga triptiha, na stranice života vjernikâ i svega hrvatskoga naroda ispisao triptih svojih pohoda Hrvatskoj. U riječi »triptih« gotovo neizbježno progovara upućenost na sveti spomen, a Papin triptih, ispisan na tlu Hrvatske, privlači pogled i učvršćuje vjeru.

U sjećanju ljudi dubok je trag ostavio posjet iz ratne 1994. godine, kada je Papa došao kao anđeo mira tješiti, uliti nadu, ohrabriti i pozvati na pomirenje. Milijunsko zagrebačko mnoštvo ostalo je na triptihu kao plod svih ranijih iščekivanja i kao pozadina svih kasnijih oduševljenja koja su rijetko kada progovorila tolikom snagom kao 1998. godine na Mariji Bistrici, kada je na drugu triptihnu ploču uzdignut svijetli lik blaženoga Alojzija Stepinca. Po njemu progovara Crkva u snazi svjedočenja i prepoznavanja vrijednosti koje ne tamne ni u tamnim povijesnim okvirima, kao što je to posvjedočilo mnoštvo u Splitu i Solinu pokazujući svježinu najstarijih kršćanskih korijena i polet mladih hrvatskih vjernika. Na jugu i na sjeveru Hrvatske ostavljen je pečat mučeništva i vjernosti Petrovu nasljedniku.

U toj crkvenosti triptih resi i treći pohod 2003. godine, kada je Ivan Pavao II. u svojoj očinskoj blizini bio obavijen plaštem kvarnerskoga mozaika mora, neba, stijena i srdačnosti, obdaren širinom plodne slavonske ravnice, dočekan u krilu dubrovačke ljepote i nepatvorene slobode, izrasle iz Evandjelja, te primljen u naručje zadarske topline

duše, izgrađene na baštini pradjedovskih kušnjā i veliko-dušne otvorenosti Bogu i životu. Na trećoj triptihnoj ploči ostala je zapisana ljubav prema najpotrebnijima u liku blažene Marije Propetoga Isusa Petković, kao i briga za obitelj u sjaju duhovske vatre što smo je doživjeli u Rijeci podno Marijina Trsata.

Na triptihu je ispružena ruka utjehe i jasna riječ Evanđelja nad srušenim crkvama i ranjenim dušama, nad umorom prognanikā i hrabrošću vojnikā, nad raspjevanim mnoštvom oko oltara i nad siromasima koji su u ljubavi ljudi pronašli snagu i pomoć. Na triptihu je uzajamna privrženost koja je bezbroj puta rodila uzajamnu molitvu. O tome svjedoči i nacionalno zahvalno hodočašće hrvatskih vjernika u Rim, u prvoj polovici studenoga 2003. godine. Zgledani u triptihe dara i uzdarja koji se uzajamno odražavaju, okrenuti jedan prema drugomu, zahvaljujemo mi, »zemlja ova sva i narod sav hrvatski«.

2. Prvi pohod: »U tebe se, Gospodine, uzdam«

Kao hodočasnik mira, papa Ivan Pavao II. pohodio je 10. i 11. rujna 1994. godine Hrvatsku, prigodom 900. obljetnice Zagrebačke nad/biskupije. Taj pohod kojim se, kako reče Papa, ispunila njegova velika želja, trajao je nešto više od 24 sata, te nezaboravnog dana 11. rujna 1994. godine, na najvećoj Misi u hrvatskoj povijesti, okupio čak oko 20 posto stanovnika naše države. Boravak Ivana Pavla II. u Zagrebu - posebno kada se uzme u obzir napor koji mu je za to bio potreban u okolnostima oporavka - izražava duboku povezanost naše Crkve i nasljednika Svetog Petra. Hrvatski su biskupi sa svog plenarnog zajedanja u Zagrebu, 11. listopada 1994. godine, poslali svojim vjernicima pismo u kojem pišu što treba činiti da bi pohod Ivana Pavla II., a posebno njegove pouke i poruke, urodile trajnim plodovima kršćanskog života u hrvatskom narodu.

U pismu između ostalog stoji i slijedeće: »U stradanjima koja su nas pogodila i koja nas još uvijek tište, žrtva njegova napora, molitva za mir i riječi ohrabrenja za sve koji se trude oko pravedna mira u Hrvatskoj i u Bosni i Hercegovini, imaju veliko značenje i poticajnu snagu. Članovi smo Crkve kojoj je Isus Petra i njegove nasljednike postavio na čelo da budu učitelji kršćanskog života, da predsjedaju u

ljubavi. Mi stoga poruku Svetog Oca primamo s vjerničkim poštovanjem i poslušnošću. To se uostalom pokazalo i za vrijeme samih govora Svetog Oca. Odobravanje i prihvaćanje bilo je iskazano i pažljivim slušanjem i spontanom pljeskom, čak i na mjestima koja se na prvi pogled mogu činiti teža za čisto svjetovnu logiku. Posebno oni koji su najviše stradali, deseci tisuća naših prognanika kako iz Hrvatske tako i iz Bosne i Hercegovine okupljenih na Hipodromu, izrazili su volju da mirno i slobodno počnu živjeti na svome, obnavljati život te 'izgrađivati pravedno društvo čiji će članovi biti složni i solidarni', kako reče Sveti Otac. Svaka je želja da se druge silom protjera s njihovih vjekovnih ognjišta posve isključena jer smo svjesni da se pravda ne uspostavlja nepravdom.

Naši svećenici, redovnici i redovnice, kao i pripravnici za svećenički i redovnički život, primili su i prihvatili poruku koja ih učvršćuje u vjernosti Božjem pozivu. Oni su, kao 'izabrani dio Božjeg naroda koji je u Hrvatskoj', primili i posebnu zadaću upravo za naše vrijeme i za naše područje: 'Pomiriti ljude s Bogom i čovjeka s čovjekom'. Sveti Otac nam je osobito stavio na srce tešku ali neizbježnu zadaću da budemo 'apostoli i svjedoci oprosta i pomirenja', da bi naš narod smogao snage 'da oprosti i, kad je potrebno, da traži oprostjenje'. U toj perspektivi spomenuo je Sveti Otac i 'ekumenski dijalog' koji je 'bez obzira na sadašnje teške prilike' toliko na srcu i svećenicima i njihovim pastirima.

Važna pouka Svetog Oca izrečena nam je i ovim riječima: 'Nova vremena traže i prikladne metode evangelizacije. Uspostava demokratskog sustava u Hrvatskoj otvori-

la je nove mogućnosti pastoralnog djelovanja na području školstva, sredstava društvenog pripočavanja, dušobrižništva vojnika, bolesnika i zatvorenika. Potrebno je iskoristiti te mogućnosti i dati dokaz kreativnosti, u punom skladu s biskupima i svim članovima prezbiterija svoje kao i ostalih biskupija'. Uostalom, čitavu poruku koja nam je upućena u zagrebačkoj katedrali pažljivo ćemo čitati, o njoj razmišljati da bismo je cjelovito prihvatili i proveli u djelo.

Poruka Svetog Oca koju nam je upravio o obitelji treba nas posebno zahvatiti: 'Međunarodna godina posvećena obitelji poziva nas da upravo obitelji posvetimo posebnu pažnju. Nužno je da obitelji postanu istinske škole ljubavi: obitelji duboko ujedinjene i otvorene cijelom društvu; obitelji u kojima je ljudski život prihvaćen sa svetim poštivanjem od trenutka začeća i gdje se odgaja za ljubav prema svakom ljudskom biću, bez podjele na prijatelje i neprijatelje'...

Sveti Otac posebno se obratio našoj mladeži. Dragi mladi kršćani, sjećajte se snažnih riječi Svetog Oca koji vam je poručio: 'Krist vas poziva da ga sretnete i da ga upoznate, da biste, nakon što uspostavite s njime prisno prijateljstvo, uz mogli navijestiti svima čudesna djela njegove ljubavi'. Ponavljamo vam i riječi Svetog Oca: 'Kad čovjek odbacuje ili zapostavlja Boga, skoro se neizbježno počinje klanjati ispraznim idolima, a samo je Bog siguran temelj života i nepovredivog dostojanstva svakog čovjeka'. Sveti Otac vas je pozvao da budete 'radosni svjedoci novih vremena i pravi graditelji mira'. Znamo da mladićima i djevojkama u našim prilikama nije uvijek lako pronaći ispravan put kroz ova

previranja i stradanja. Trpi i njihovo redovito školovanje i odgoj koji oplemenjuje srce. Obitelj, škola, javni život, pa i Crkva ne uspijevaju uvijek stvoriti pravo ozračje za razvitak te tjelesno i duhovno sazrijevanje mladog naraštaja. Govor Svetog Oca mladima, premda nije obuhvatio sva područja života, upozorio je sve nas, i mlade i odrasle, na velike dužnosti i odgovornosti za sadašnjost i budućnost.

Govori Svetog Oca – uzeti svi zajedno – vrelo su nadahnuća i putokaz našoj Crkvi i svemu narodu. Treba ih ponovno i ponovno čitati, nad njima razmišljati, izvlačiti zaključke i stvarati odluke za osobni i društveni život. Neka se ovi dragocjeni dokumenti vjere i kršćanskog morala što više prošire u našem narodu, kažu biskupi Hrvatske biskupske konferencije¹⁰ u svojoj poruci. Pastoralni pohod 1994. godine, u vrijeme rata, dobio je naziv »hodočašće mira«. Ivan Pavao II. podijelio je s nama brojne kušnje i pokazao nam put nade.

¹⁰ HRVATSKA BISKUPSKA KONFERENCIJA, *Pismo hrvatskih biskupa za Papin dan 1994.*, Zagreb, 11. listopada 1994.

3. Drugi pohod: »Bit ćete mi svjedoci«

Uistinu, rijetki su trenuci kad je na tako simboličan način u jednome događaju zgusnuta stoljetna povijest jednoga naroda i jedne Crkve kao što je to bilo za drugoga pohoda pape Ivana Pavla II. Hrvatskoj, od 2. do 4. listopada 1998., te proglašenja blaženim kardinala Alojzija Stepinca. Postoje iznimni ljudi i trenuci kada povijest ide naprijed njihovom zaslugom. Papin drugi pohod Hrvatskoj, u jednom iznimnom trenutku naše povijesti, jedan je takav događaj koji posebno povezuje dvojicu velikana, blaženog Alojzija Stepinca i svetog papu Ivanu Pavlu II.

Već nam je i u svome prvom apostolskom pohodu 11. rujna 1994. godine Papa, kao glasnik mira, posvijestio naše drevne kršćanske korijene, te vjekovnu povezanost našega katolištva s Petrovom Stolicom. Uistinu, sva je hrvatska povijest, sve do danas, obilježena vjernošću Isusu Kristu i Petrovu nasljedniku. Na poseban je način tu vjernost posvjedočio upravo naš novi blaženik kardinal Alojzije Stepinac koji je svojim mučeništvom potvrdio ne samo svoju vjernost Kristu, Crkvi i narodu nego je svojim herojskim činom i sve nas podržao u toj istoj vjernosti. On je stoga istinski *bedem naše vjernosti* Bogu i Katoličkoj Crkvi sa Svetim Ocem na čelu.

Sveta Stolica je nebrojeno puta iskazala svoju majčinsku brigu prema hrvatskom narodu. Kad smo ušli u savez s Apostolskom Stolicom primajući kršćanstvo, ona nam je postala ne samo učiteljicom i prenositeljicom kulture već i zaštitnicom našega opstanka i identiteta, državnosti i slobode. Na poseban smo pak način u Svetoj Stolici imali zaštitnika u najnovijoj burnoj povijesti, devedesetih godina dvadesetog stoljeća u vrijeme obnove vlastite državnosti. I zato, u trinaeststoljetnoj povijesti odnosa papinstva i hrvatskoga naroda pohodi Ivana Pavla II. zauzimaju posebno mjesto, a drugi nam je njegov pohod, s proglašenjem novoga hrvatskog blaženika, poseban dar.

Svojim znakovitim pohodom od Zagreba do Splita i od Marije Bistrice do Solina, Sveti Otac želio je osnažiti jedinstvo Katoličke Crkve u našem narodu što je također, kako su to hrvatski biskupi istaknuli u pastirskome pismu o pripremi za taj apostolski pohod, snažan doprinos i što čvršćem narodnom jedinstvu i državnome zajedništvu. Kao apostol crkvenoga zajedništva, povezujući Zagreb i Split u znaku dvojice mučenika, Alojzija i Dujma, papa Wojtyła je povezo cijelu mučeničku povijest kršćanstva na ovim prostorima, a hodočašćima Marijinim svetištima u Solinu i Mariji Bistrici, Sveti nam je Otac posvijestio da je ta povijest, osim u znaku križa, ujedno i u znaku Marije. Ona je marijanska i mučenička, ukratko - svjedočka, što je sažeto rečeno i u geslu toga Papina pohoda: »Bit ćete mi svjedoci».

Osim što je simbol vjernosti naše Crkve Bogu i Petrovu nasljedniku, novoproглаšeni je blaženik Alojzije spasiteljski putokaz i svjetionik za Crkvu u hrvatskome narodu,

te uzor i ohrabrenje za pravo rodoljublje i vjerno domoljublje, ali i za dosljedno poštivanje dostojanstva svake ljudske osobe. Novi nas blaženik napose uči kako se, unatoč nemalim teškoćama sadašnjega trenutka, vjernik treba i mora nadati. »In te, Domine, speravi - U tebe se, Gospodine, uzdam!«, bilo je njegovo biskupsko geslo.

Stepinčeva ljubav prema Bogu, njegova vjernost Crkvi i njegovo predano služenje povjerenom mu narodu pokazuju nam put u budućnost. A u njegovu proglašenju blaženim, kako nam je to poručio i papa Ivan Pavao II., »prepoznamo pobjedu Kristova evanđelja nad totalitarnim ideologijama; pobjedu Božjih prava i savjesti nad nasiljem i ugnjetavanjem; pobjedu praštanja i pomirbe nad mržnjom i osvetom«. ¹¹ Je li nam se uopće i mogla zbiti bolja priprema za ulazak u treće tisućljeće kršćanstva od proglašenja kardinala Alojzija Stepinca blaženim?

¹¹ IVAN PAVAO., *Osvrt na apostolski pohod Hrvatskoj, Opća audijencija u srijedu, Rim, 7. listopada 1998.*

4. Pozdrav Ivanu Pavlu II. na Slavlju u Mariji Bistrici¹²

Sveti Oče!

Tri su riječi u koje u ovom svečanom i svetom času želim sažeti sve misli i želje, svu radost i sreću koju osjećamo u ovim danima uživajući blagonaklonost Vašega drugog posjeta Hrvatskoj, osobito Crkvi Božjoj u lijepoj našoj domovini i gdje god žive katolici Hrvati.

Pozdravljamo Vas.

Zahvaljujemo Vam.

Čestitamo Vam.

Pozdravljaju Vas, mojim glasom, svi vjernici i ljudi dobre volje u cijeloj našoj domovini.

Pozdravljaju Vas svi sudionici ovoga velebnog slavlja kojem prisustvuju i visoki nosioci hrvatskih državnih vlasti.

Pozdravljaju Vas ovdje nazočni kardinali i biskupi, naši gosti iz cijeloga svijeta. Pozdravlja Vas sasvim osobito sav hrvatski katolički episkopat s dvojicom naših uzoritih kardinala: Franjom Kuharićem i Vinkom Puljićem. Pozdravljaju Vas naši svećenici, đakoni, redovnici, redovnice i svi ovdje nazočni Kristovi vjernici.

¹² *Pozdravna riječ nadbiskupa zagrebačkog Josipa Bozanića Svetom Ocu na početku slavlja beatifikacije kardinala Alojzija Stepinca u Mariji Bistrici, 3. listopada 1998. godine*

Budite blagoslovljeni, Sveti Oče, koji nam dolazite u ime Gospodnje!

Zahvaljujemo Vam što, »u brizi za sve Crkve« (*usp. 2 Kor 11, 28*), iskazujete svoju očinsku brigu i ljubav prema našoj Crkvi i našoj domovini.

Zahvaljujemo Vam što u ovome Vašem drugom apostolskom posjetu spajate dva velika središta hrvatske i crkvene i državne povijesti - Zagreb i Split, da nam tako označite potrebu i zadaću i crkvenog i državnog jedinstva.

U isto vrijeme, ponovno nas - osobito po svetom Dujmu, mučeniku Crkve splitske – upozoravate na drevne kršćanske korijene na koje se u VII. stoljeću pricijepilo hrvatsko kršćanstvo. A opet, upirete prstom na suvremenog mučenika, svjedoka vjere i vjernosti Kristu Isusu i njegovoj Crkvi, na zagrebačkog nadbiskupa i kardinala Svete Rimske Crkve Alojzija Stepinca.

Hvala Vam, Sveti Oče, osobito Vam hvala na ovome velikom daru, na našem novom blaženiku i uzorniku koji nas je oporučno obvezao na vjernost do groba Crkvi Katoličkoj.

Hvala Vam što ste došli ovamo, u predrago Hrvatsko nacionalno svetište Majke Božje Bistričke, da nam ovdje svima usmjerite pogled na Nju, Zvijezdu nove evangelizacije, koja Vam je toliko pri srcu.

Došli ste da ovdje izvršite beatifikaciju našega Sluge Božjega, čin svojega vrhovnog apostolskog autoriteta. I to baš na dan 3. listopada kada je Alojzije Stepinac - na taj dan godine 1946. – pred komunističkim sudom, nevin, održao svoj znameniti svjedočki govor. Nije to bio govor u svoju

obranu. Bila je to vjeroispovijest za koje je svetinje živio, koje svetinje brani i za koje je spreman, čiste savjesti, svaki čas umrijeti. A to su: Bog, Krist Isus - pravi Bog i pravi čovjek, čast presvete Bogorodice, Crkva Božja, svetost ženidbe, pravo mladih na zdrav vjerski odgoj, kao i temeljna prava koja po Bogu ima svaki čovjek.

Te svetinje, baš danas na isti dan, 3. listopada, želite ovdje posvijestiti svima nama, svoj Crkvi Božjoj u Hrvatskoj i u čitavome hrvatskom narodu, kao i cijeloj Crkvi Katoličkoj i svim ljudima dobre volje.

Hvala Vam!

Napokon, Sveti Oče, mi Vam čestitamo.

Za nekoliko dana - na blagdan sv. Hedvige, kraljice koju poljski narod osobito štuje, 16. listopada ove godine, navršit ćete dvadeset punih godina Vašega blagoslovljenog pontifikata. Time ulazite u niz rimskih prvosvećenika kojima je Božja providnost darovala najduži rok apostolske službe Crkvi i čovječanstvu.

Blagoslovljen budi Bog za ovaj svoj dar, Vama i nama!

I dok Vam čestitamo, Sveti Oče, na tom Božjem daru, upravljamo Bogu svemogućemu svoje molitve: Neka Vas poživi i podrži u svojoj službi te uzmognete, kao Ivan Krstitelj, pripremiti put Gospodinu Isusu Kristu u njegovo treće tisućljeće.

Danas, u ovome tako svečanom času, u našim dušama i srcima na sasvim nov i poticajan način odzvanja ona Vaša prva učiteljska riječ koju ste 22. listopada 1978. godine, u svojoj nastupnoj Euharistiji uputili svim ljudima: »Ne bojte se prigrliti Krista, prihvatiti njegovu vlast! (...) Ne

bojte se! Otvorite, upravo raskrilite vrata Kristu! Njegovoj spasotvornoj vlasti otvorite granice država, gospodarskih i političkih sustava, široka područja kulture, civilizacije, razvitka. Nemojte imati straha! Krist zna što je u čovjeku, samo On to zna! (...) Dopustite Kristu da progovori čovjeku. Jedini On ima riječi života, da, života vječnoga!«

Neka se to danas, u ovome jedinstvenom danu hrvatske svete povijesti - po zagovoru presvete Bogorodice Djevice i njezina sluge Alojzija – na nov i snažan način, darom Duha Svetoga, u svima nama dogodi!

Vi nas, Sveti Oče, u tome ponovno poučite i apostolskim blagoslovom podržite!

5. Riječi obreda beatifikacije u Mariji Bistrici¹³

Mi,
udovoljavajući želji Našega brata
zagrebačkog nadbiskupa Josipa Bozanića
te brojne druge braće u biskupstvu i mnogih vjernika,
pošto smo razmotrili mišljenje
Zbora za proglašenje svetih,
Našom apostolskom vlašću
dopuštamo da se
sluga Božji Alojzije Stepinac
odsada naziva blaženim
i da se svake godine na dan njegova rođenja za nebo,
desetoga veljače,
može slaviti njegov spomendan
na mjestima i na način
kako je to određeno kanonskim propisima.
U ime Oca i Sina i Duha Svetoga.
Amen.

¹³ *Obredne riječi kojima je papa Ivan Pavao II. u Mariji Bistrici, dana 3. listopada 1998. godine, proglasio blaženim časnog slugu Božjega Alojzija Stepinca*

6. Ivan Pavao II. o blaženom Alojziju Stepincu

Dana 3. listopada 1998., u Hrvatskom nacionalnom svetištu u Mariji Bistrici, papa Ivan Pavao II., za svoga drugog pohoda Hrvatskoj, proglasio je blaženim zagrebačkoga nadbiskupa, kardinala Alojzija Stepinca. Tim uzdignućem kardinala Alojzija Stepinca na čast oltara Papa je dopustio da ga se od tada javno slavi kao blaženika u Crkvi. Svečani čin obreda proglašenja blaženim Alojzija Stepinca u Mariji Bistrici, na prvu subotu u mjesecu listopadu, za sve nas bio je razlog velike radosti i utjehe.

Papa Wojtyła tada je rekao: »Pred očima Presvete Djevice ugledni sin ove blagoslovljene zemlje biva uzdignut na čast oltara, o stotoj obljetnici svojega rođenja. Ovo je povijesni događaj u životu Crkve i vaše nacije. Podnijevši na svojem tijelu i duhu okrutnosti komunističkog sustava, jedan od istaknutih likova Katoličke Crkve, zagrebački nadbiskup kardinal Alojzije Stepinac sada se povjerava sjećanju svojih sunarodnjaka s blistavim znamenjem mučeništva«. ¹⁴

Beatifikacija nadbiskupa Stepinca ima posebno značenje. Ona se dogodila na kraju dvadesetoga stoljeća koje je obilježeno dvama svjetskim ratovima, totalitarističkim ideologijama i režimima, čiji su spomenici koncentracijski lo-

¹⁴ IVAN PAVAO II., *Homilija na misi*, Marija Bistrica, 3. listopada 1998.

gori smrti, neobilježene grobnice nasilno ubijenih u jamama i šumama, lažni sudski postupci protiv istine i slobode savjesti. »U osobi se novoga blaženika spaja«, kaže sveti Ivan Pavao II., »cjelokupna tragedija koja je pogodila hrvatsko pučanstvo i Europu tijekom ovoga stoljeća obilježena trima velikim zlima: fašizmom, nacizmom i komunizmom«. ¹⁵

Beatifikacija se dogodila u posljednjemu desetljeću dvadesetoga stoljeća i drugoga tisućljeća u kojemu se na ovim prostorima, osobito u Hrvatskoj te Bosni i Hercegovini, u strašnim razmjerima, očitovala moć zla koristeći iste metode i sredstva totalitarističkih režima i ideologija.

U beatifikaciji kardinala Alojzija Stepinca dobila je Crkva i cijeli svijet mučenika takozvane »Crkve šutnje« uzdignuta na čast oltara. U kršćanskoj Europi, u kojoj su znakovi vjere sve manje vidljivi, a u kojoj napreduju praktični materijalizam i sekularizam, veoma je važno za Crkvu, koja promiče novu evangelizaciju, da se pokažu i vrednuju uvijek prisutni plodovi svetosti. Stoga je beatifikacija nadbiskupa Alojzija Stepinca za nas znak nade i optimizma te potvrda crkvene plodnosti.

Koncem lipnja 1956. dao je kardinal Stepinac župniku Vranekoviću u Krašiću sljedeću izjavu: »Nama treba samo vjera, čvrsta i stalna vjera. Gospodinu se ne žuri. Mnogi mi pišu, da žele doživjeti samo jedan dan da nestane toga pakla. Lijepo je to i ja ih razumijem. Ali ne smijemo zaboraviti, da se za to traže žrtve. Taj željkovani dan će doći. No nije važno, da li će ga ovaj ili onaj doživjeti. Pogotovo nije važno, budem li ga ja doživio. Ako treba, neka ide i život! Glavno

¹⁵ Isto

je da ide naprijed Božja stvar«. ¹⁶ A početkom siječnja 1959. godine nadbiskup Stepinac se opet u tome smislu izrazio na sljedeći način: »Nekima je to teško čekati. Dugim im se čini to čekanje. Meni, da vam pravo velim, ne. Bog ima svoje planove. Svijet je pun opačina, pa treba dulje da se liječi i onda progleda«. ¹⁷

Blaženi Alojzije Stepinac, čovjek vjere i na Bogu utemeljene nade, za nas je danas znak, uzor i poziv kako vjerovati i kako se u životu nadati. »On je sada«, kako je svečano proglasio Ivan Pavao II., »u nebeskoj slavi okružen svima onima koji su, kao i on, dobar boj bili, kaleći svoju vjeru u kušnjama i nevoljama. U njega danas s pouzdanjem upiremo svoj pogled ištući njegov zagovor«. ¹⁸ U teškomu trenutku naše uzburkane povijesti on je tumačio najautentičniju tradiciju hrvatskoga naroda. »U njegovom proglašenju blaženim prepoznamo pobjedu Kristova Evanđelja nad totalitarnim ideologijama; pobjedu Božjih prava i savjesti nad nasiljem i ugnjetavanjem; pobjedu praštanja i pomirbe nad mržnjom i osvetom. Blaženi Alojzije Stepinac na taj način predstavlja Hrvatsku koja želi oprostiti i pomiriti se, očistivši sjećanje od mržnje i pobjeđujući zlo dobrim«. ¹⁹

Kada je na Badnjak 1945. nadbiskup Stepinac bio obaviješten da se prikupljaju potpisi za njegovu osudu na smrt, reče don Massucciju, tajniku papinskoga izaslanika:

¹⁶ A. BENIGAR, *Alojzije Stepinac, hrvatski kardinal*, Glas Koncila – Hrvatska franjevačka provincija sv. Ćirila i Metoda, Zagreb, 1993., str. 589.

¹⁷ Isto.

¹⁸ IVAN PAVAO II., *Homilija na misi*, Marija Bistrica, 3. listopada 1998.

¹⁹ IVAN PAVAO II., *Osvert na apostolski pohod Hrvatskoj*, Opća audijencija u srijedu, Rim, 7. listopada 1998.

»Ako se to dogodi, izvijestite Svetog Oca, da rado dajem svoj život za Katoličku Crkvu«. ²⁰ Nadbiskup Hurley 12. svibnja 1947. izvješćuje Svetu Stolicu: »Prijetnja smrti služi kao sredstvo da slomi njegovu volju. Moramo se sjetiti da je Nadbiskup sada potpuno izoliran od svih izvora inozemnih vijesti. Njegovi zatvorski čuvari drže ga na svoju milost i nemilost. Ako ga ne mogu pokoriti, a ja sam siguran da u tom i neće uspjeti, mogli bi zaboraviti svaki obzir i ubiti ga«. ²¹

»Blaženi Alojzije Stepinac ostavio je poseban primjer kršćanskoga svjedočanstva. On je službu naviještanja Evanđelja ispunio prije svega svojom patnjom za Crkvu, a svoju je poruku vjere zapečatio smrću. Draža mu je bila tamnica nego sloboda, i to samo za to da bi obranio slobodu Crkve i njezino jedinstvo. Nije se strašio okova kako ne bi bile okovane riječi Evanđelja« ²², posvjedočio je Ivan Pavao II. u marijanskome prasnvetištu Gospe od Velikoga hrvatskog krsnog zavjeta, Gospe od Otoka. I na »prežalosnomu procesu«, i u zatvoru u Lepoglavi, i u zatočeništvu u Krašiću, do posljednjega dana svoga ovozemnog života nadbiskup Stepinac ostao je dostojanstven i miran, bio je gospodar situacije. Stoga je i mogao izjaviti: »A što se tiče mene i moga suđenja, ja ne trebam milosti, savjest mi je mirna«. ²³

²⁰ H. BARBOU – J. BATELJA, *Svjetlo na putu života*, Nadbiskupski duhovni stol u Zagrebu, Zagreb, 1998., str. 165.

²¹ Isto, str. 166–167.

²² IVAN PAVAO II., *Poruka vjeroučiteljima, nastavniciima i predstavnicima crkvenih pokreta*, Solin, 4. listopada 1998.

²³ J. BATELJA – C. TOMIĆ (prir.), *Alojzije kardinal Stepinac, nadbiskup zagrebački. Propovijedi, govori, poruke (1941–1946)*, AGM, Zagreb, 1996., str. 287.

Životopisac blaženoga Alojzija, sluga Božji otac Aleksa Benigar, zaključujući izvještaj o sudskome procesu, kaže: »Nadbiskup, premda je bio duboko ponižen i uvredama obasut, ostao je miran u svom šutljivom dostojanstvu. Ima prigoda u kojima šutnja najviše kazuje. Sucima je nadbiskup pokazao da je dobro istražio i proniknuo njihove misli i nakane. Njegov govor pred sudom svjedočanstvo je njegove duhovne veličine. Proces svršava njegovim prividnim porazom, no u stvarnosti je to njegova pobjeda i veličanstveni trijumf«. ²⁴

Tko je blaženi Alojzije Stepinac za nas danas? Na to pitanje dao je odgovor Ivan Pavao II. 3. listopada 1998. godine u Mariji Bistrici. Papa je naglasio: »Svojim ljudskim i duhovnim životnim putem blaženi Alojzije Stepinac svojem narodu pruža svojevrsni kompas da bi se znao orijentirati. Evo glavnih točaka: vjera u Boga, poštovanje čovjeka, ljubav prema svima sve do praštanja, jedinstvo s Crkvom kojoj je na čelu Petrov nasljednik. Dobro je znao da se ne može popuštati kad je u pitanju istina, jer istina nije roba kojom se može trgovati. Zbog toga mu je bilo draže prihvatiti patnju nego li izdati svoju savjest i iznevjeriti obećanje dano Kristu i Crkvi«. ²⁵

Još nam je Sveti Otac rekao: »Nije bio sam u tom hrabrom svjedočenju. Uza nj su bile i druge odvažne osobe, koje su, da bi sačuvale jedinstvo Crkve i branile njezinu slobodu, prihvatile da zajedno s njim plate teški danak tamnice, zlostavljanja, pa čak i krvi. Danas se tome mnoštvu

²⁴ A. BENIGAR, nav. dj., str. 582.

²⁵ IVAN PAVAO II., *Homilija na misi, Marija Bistrica, 3. listopada 1998.*

nesebičnih duša – biskupima, svećenicima, redovnicima, redovnicama, vjernicima svjetovnjacima – divimo i zahvaljujemo im. Slušamo njihov snažni poziv na praštanje i pomirbu. Oprostiti i pomiriti se znači očistiti sjećanje od mržnje, zavade, želje za osvetom, znači priznati bratom čak i onoga koji nam je nanio zlo, znači ne dopustiti da nas pobijedi zlo, nego zlo svladati dobrim«.²⁶

Evo nam jasne poruke Ivana Pavla II.: »Lik blaženog Alojzija Stepinca za sve predstavlja točku oslonca u koju valja upirati pogled da bi se njome nadahnjivali i na nju oslanjali. Njegovim se proglašenjem blaženim pred nama pokazala, imajući pred očima minula stoljeća, borba između Evanđelja i Protuevanđelja, koja zahvaća cijelu povijest. Mučenik naših dana kojega se oni stariji još uvijek sjećaju, postaje veliki znak te borbe: Crkva se sve od vremena kada su se iz ruševina Rimskog carstva počele oblikovati nove društvene zajednice, a kada na obale Jadrana počеше stizati Hrvati, zatim u teškim vremenima otomanske vladavine, pa sve do našeg burnog i dramatičnog stoljeća, neprestano suočavala s izazovima zla, propovijedajući riječ Evanđelja neustrašivom odvažnošću«²⁷, hrabro je posvjedočio papa Wojtyła.

²⁶ Isto

²⁷ IVAN PAVAO II., *Osvrt na apostolski pohod Hrvatskoj*, Opća audijencija u srijedu, Rim, 7. listopada 1998.

7. Treći pohod: »Obitelj – put Crkve i naroda«

Papa Ivan Pavao II., dana 5. lipnja 2003. godine, na otoku Krku započeo je svoje stoto apostolsko putovanje izvan Italije i treći pohod Hrvatskoj te je ostao s nama sve do 9. lipnja 2003. godine, boraveći u Rijeci kao najdraži gost i sugrađanin svih Riječana. Dok se slike u nama ponovno bude, dobro ih je povezati s riječima koje nam je tada uputio Sveti Otac, da bismo ih se prisjetili i osvježili ih te ponovno osjetili njihovu snagu.

Ponajprije, nije zaboravio upozoravati nas na temelje koje smo često skloni previdati, zanemarivati do te mjere da ne razabiremo blagoslov koji nam Bog nudi. Na samom početku svog pohoda, u zračnoj luci na otoku Krku, toj našoj kolijevci glagoljaške baštine, ponovno je spomenuo mučeničke korijene, vjernost evanđelju i ne bez razloga naglasio da je »kršćanstvo u prošlosti dalo velik doprinos razvoju Hrvatske«.²⁸

Papa Wojtyła podsjetio nas je na vrijednosti koje je kršćanstvo u našoj Domovini uvijek promicalo: »dostojanstvo osobe, ćudoredna i umna ćestitost, vjerska sloboda, obrana obitelji, prihvaćanje i poštivanje života, solidarnost,

²⁸ IVAN PAVAO II., *Govor na svećanosti doćeka*, Zračna luka na otoku Krku, 5. lipnja 2003.

mjerodavnost i sudjelovanje, poštivanje manjina«. Pozvao je i sve odgovorne da se »ne umaraju liječiti rane uzrokovane okrutnim ratom i uklanjati posljedice totalitarnoga sustava, što je previše vremena nastojao nametnuti ideologiju suprotnu čovjeku i njegovu dostojanstvu«. ²⁹

To su nosivi stupovi postojanosti i prave veličine jedne države. Poznata nam je i njegova želja da i u političkom i gospodarskom pogledu budemo sastavni dio obitelji europskih naroda. Govorio nam je to iz ljubavi i molio za nas u ljubavi. Znao je da ima zavodljivih putova i na tom području koji lako zamagle pogled i previde ono što je bitno za čovjeka, narod i državu.

U Dubrovniku je u liku blažene Marije Propetog Isusa Petković naglasio posvemašnju predanost duhovnom i materijalnom dobru najpotrebnijih, ali i mjesto i važnost žene u obitelji, društvu i crkvenoj zajednici. Papa Wojtyła pozvao je hrvatske žene da nastave gledati na svaku osobu očima srca što je vlastito majčinskom osjećaju i da budu uvijek svjesne svojega uzvišenoga poziva supruge i majke.

Naglasio je kako vrtoglavi tijek suvremenog života može dovesti do zamagljenja i čak do gubitka onoga što je ljudsko, stoga je u našem vremenu potrebna ona »umnost žene koja će jamčiti osjetljivost za čovjeka u svakoj prigodi«³⁰. Istaknuo je da žena obogaćuje poimanje svijeta i pridonosi punini istine o međuljudskim odnosima. Posebno se Ivan Pavao II. obratio ženama koje žive posvećenim životom pozivajući ih da Krista nasljeđuju nepodijeljena srca.

²⁹ Isto

³⁰ IVAN PAVAO II., *Homilija na misi*, Dubrovnik, 6. lipnja 2003.

U Osijeku se, slaveći svečani završetak Druge sinode Đakovačke i Srijemske biskupije, svjestan teških ratnih rana, zaustavio na razmišljanjima o pozivu na svetost. Upozorio je na potrebu zalaganja za pomirenje, za solidarnost i društvenu pravdu, što »zahtijeva hrabrost pojedinaca prožetih vjerom, otvorenih bratskoj ljubavi, osjetljivih na obranu dostojanstva osobe stvorene na sliku Božju«. Papa je posebno pozvao vjernike laike da preuzmu svoj dio odgovornosti za život crkvenih zajednica te rekao: »Ni jedan krštenik ne može ljenčariti!« No, jednako je tako progovorio nadom potičući: »Ne obeshrabrujte se pred složenošću prilika!«. ³¹

Polazište Ivana Pavla II. bilo je Evandjelje, za svaki naputak i za svako vrednovanje. Zbog toga što je bio oslobođen evandeoskom istinom, svaki je iskorak bio njemu vlastit i svaka briga istinski njegova. Iz srca Slavonije, te žitnice Hrvatske, poslao je poziv da se poljoprivredi i ljudima koji obrađuju zemlju prizna prava vrijednost u sveukupnom razvoju društvene zajednice.

Kao što je cijenio rad slavonskih ratara, s njima osjećao njihovu muku i divio se plodnim njivama, tako je u Rijeci papa Wojtyła osjetio životnost primorskih radnika, ribara i pomoraca. Dodirnuo je ljepotu našega Jadrana, čije čisto more, od kojega mnogi žive, moramo čuvati i plodnim sačuvati za buduće naraštaje.

Ivan Pavao II. upoznao je svijet i volio ga. Poznao je Hrvatsku i volio je. Riječi onoga tko nas voli treba češće čitati i u njima pronalaziti još dublju poruku. Sveti Ivan

³¹ IVAN PAVAO II., *Homilija na misi*, Osijek, 7. lipnja 2003.

Pavao II., osim što nas je volio kao pastir Crkve, upućivao nas je na onoga koji nas voli neizmjereno, na Boga i na njegova Duha. Na riječkoj Delti rekao je: »Kristova je Crkva uvijek, tako reći, u prigodi Pedesetnice«. ³² Crkva neprestano ostaje mlada i živa jer Duh neprestano silazi na nju.

U svjetlu svetkovine Duhova govorio je o obitelji, kao jednom od najdragocjenijih dobara čovječanstva. Obitelj je goruća tema našega društva. Papa je tražio »povlaštenu pozornost i jasne mjere, koje će promicati i štititi njezin ustroj, razvoj i stalnost«. ³³ U Rijeci je pozvao kršćanske obitelji da se ne ustručavaju vlastitim životom svjedočiti i predlagati istinski Božji naum. Ponovio je da je obitelj zajednica života utemeljena na ženidbi, »na postojanome i vjernome zajedništvu muškarca i žene, međusobno vezanima javno očitovanom i priznatom svezom«. ³⁴

U Rijeci je, govoreći o obitelji, govorio o Duhu Svetom i kršćanskoj nadi: »Današnje je društvo dramatično rascjepkano i podijeljeno. Upravo je zato i tako očajno nezadovoljno. Ali kršćanin se ne miri s umorom i samim tijekom zbivanja. Budite narod nade! Budite narod koji moli... Budite narod koji vjeruje u Riječ, koju nam je dao Bog«. ³⁵ Obratio se i mladima, dozvao im u svijest istinu da »mali niski ciljevi ne mogu nikada utažiti žeđ za srećom i puninom«. ³⁶, koja je u njihovu srcu. Jasno im je dao do zna-

³² IVAN PAVAO II., *Homilija na misi*, Rijeka, 8. lipnja 2003.

³³ Isto

³⁴ Isto

³⁵ Isto

³⁶ IVAN PAVAO II., *Nagovor uz molitvu Kraljice neba*, Rijeka, 8. lipnja 2003.

nja da im je Bog dao zadaću koju nitko ne može ispuniti doli svatko od njih osobno.

U Zadru je Ivan Pavao II. poručio: »Djevica je i kroz stoljeća, upravo kao što je bila na dan Pedesetnice, nastavila biti duhovno nazočna s vjernicima i s njima zajedno moliti za neprestano izlivanje darova Duha na Crkvu, koja se suočava s izazovima što se javljaju u raznim povijesnim razdobljima... Ona, naime nije majka samo zato što je na svijet dala i što je hranila Sina Božjega. Ona je majka i zato što je 'Djevica koja je postala Crkva'...«. ³⁷ Marija je ikona te Crkve, pozivajući na brižljivost, na konkretnost djelovanja i na blagost. Sa zadarskog foruma Papa je pozvao Kristove vjernike laike da se, ugledajući se u Mariju, velikodušno uključe u djelo nove evangelizacije.

Vrativši se u Rim, u sažetku o svojem pohodu Hrvatskoj na općoj audijenciji srijedom (11. lipnja 2003.), Ivan Pavao II. nastavio je tu marijansku temu: »... danas Marija nastavlja biti prisutna u crkvenoj zajednici: to je ponizna i nenametljiva prisutnost, no prisutnost koja potiče na molitvu i život po Duhu; to je kontemplativna prisutnost«

Osvrćući se na svoj stoti apostolski pohod izvan Italije Papa je rekao: »I tijekom ovog putovanja mogao sam utvrditi koliko je kršćanstvo pridonijelo umjetničkom, kulturnom, ali ponajprije duhovnom i moralnom razvoju Hrvatske i njezinog naroda.

Na tom će čvrstom temelju dragi hrvatski narod moći sada, na početku trećeg tisućljeća, nastaviti izgrađivati svoju

³⁷ IVAN PAVAO II., *Homilija na molitvi Šestoga časa*, Zadar, 9. lipnja 2003.

povezanost i stabilnost, kako bi se skladno integrirao u zajednicu europskih naroda«. ³⁸

Sveti Ivan Pavao II. nam je naznačio put istinskoga napretka. Rekao nam je jasno gdje se nalazi radost i sreća. Isticao je naše vrijednosti i prepoznavao našu veličinu koju sami toliko puta obescjenjujemo. Uvjeravao nas je da stojimo na čvrstome temelju, ako ostanemo vjerni Kristu, što je pokazala naša daljnja i bliža prošlost te da ne dopustimo da nas poljuljaju prolazne primamljive ponude kojima je rasadište u zlu. Toplinom svoje blizine svaki nam je put budio nadu, obnavljao povjerenje, unosio snagu za nove korake, otvarao riznice kršćanske velikodušnosti i miline nauka koji izranja iz Nazaretskoga doma i Golgotske drame.

Marijanski papa Wojtyła pohodio je hrvatski marijanski narod, okrunivši u Osijeku Gospu Aljmašku i Voćinsku te se u Trsatskom svetištu molitvom jednostavnog predanja, povjerio Mariji za života i nakon smrti, a u Zadru, na blagdan Marije Majke Crkve, sve nas preporučio njezino zagovoru kako bi ona svojom molitvom poduprla našu vjeru, hranila našu nadu i učinila djelotvornom našu ljubav.

»Hvala tebi ljubljani puče hrvatski, koji si me dočekao raširene ruke i srca otvorena... Zemljo Hrvatska, Bog te blagoslovio!«, riječi su to koje je Ivan Pavao II. izgovorio u Zadru na oproštaju s Hrvatskom. Riječi su to koje dišu blizinom i osjećajima koji su nam prirasli srcu.

³⁸ IVAN PAVAO II., *Osvrt na apostolski pohod Hrvatskoj*, Opća audijencija u srijedu, Rim, 11. lipnja 2003.

Bazilika sv. Petra u Rimu, 30. travnja 1979.

Papa Ivan Pavao II. s kardinalom Franjom Šeperom, pročelnikom Kongregacije za nauk vjere

Papa Ivan Pavao II. sa zagrebačkim nadbiskupom kardinalom Franjom Kuharićem

Papa Ivan Pavao II. na prvom apostolskom pohodu Hrvatskoj 10. i 11. rujna 1994. u prigodi proslave 900. obljetnice Zagrebačke nadbiskupije

Zagrebačka katedrala, 10. rujna 1994.

Papin dar Zagrebačkoj nadbiskupiji

Grob kardinala Alojzija Stepinca, Zagreb - katedrala, 10. rujna 1994.

Nadbiskupski dvor u Zagrebu, 10. rujna 1994.

Velebno euharistijsko slavlje na zagrebačkom hipodromu, 11. rujna 1994.

Velebno euharistijsko slavlje na zagrebačkom hipodromu, 11. rujna 1994.

Papa Ivan Pavao II. predao je palij zagrebačkom nadbiskupu Josipu Bozaniću na Petrovo, 29. lipnja 1998. u bazilici Svetoga Petra u Rimu

Posebna audijencija sa Svetim Ocem, Rim, 30. lipnja 1998.

Drugi apostolski pohod Republici Hrvatskoj, 2. - 4. listopada 1998.

Blagoslov »zemlje hrvatske« u zagrebačkoj zračnoj luci, 2. listopada 1998.

Doček u zagrebačkoj zračnoj luci, 2. listopada 1998.

Dobrodošlica zagrebačkog nadbiskupa Josipa Bozanića, 2. listopada 1998.

Doček Ivana Pavla II. na trgu ispred zagrebačke katedrale, 2. listopada 1998.

Molitva na grobu časnoga sluge Božjega Alojzija Stepinca u zagrebačkoj katedrali, 2. listopada 1998.

Papa Ivan Pavao II. proglasio je zagrebačkog nadbiskupa kardinala Alojzija Stepinca blaženim u Mariji Bistrici 3. listopada 1998. godine

Zagrebački nadbiskup Josip Bozanić zamolio je papu Ivana Pavla II. da blaženim proglasi časnoga slugu Božjega Alojzija Stepinca

Papa Ivan Pavao II. izgovara obredne riječi proglašenja blaženim časnoga slugu Božjega Alojzija Stepinca

Papa Ivan Pavao II. prima relikvijar blaženog Alojzija Stepinca

Marija Bistrica, 3. listopada 1998. godine

Euharistijsko slavlje u Splitu, 4. listopada 1998.

Papa Ivan Pavao II. u splitskoj katedrali, 4. listopada 1998.

Papa Ivan Pavao II. na Gospinom otoku u Solinu, 4. listopada 1998.

Treći apostolski pohod pape Ivan Pavao II. Republici Hrvatskoj, 5. - 9. lipnja 2003. godine

Doček pape Ivana Pavla II. na aerodromu na Krku 5. lipnja 2003. godine

Aerodrom na Krku 5. lipnja 2003. godine

Odlazak katamaranom iz Omišlja u Rijeku 5. lipnja 2003. godine

Na euharistijskom slavlju u Dubrovniku papa Ivan Pavao II. proglasio je blaženom s. Mariju Propetoga Isusa Petković, 6. lipnja 2003. godine

Tijekom leta u Dubrovnik, 6. lipnja 2003. godine

Euharistijsko slavlje u Osijeku, 7. lipnja 2003. godine

Krunjenje Gospe Aljmaške i Gospe Voćinske u Osijeku, 7. lipnja 2003. godine

Papa Ivan Pavao II. pohodio je i katedralu u Đakovu, 7. lipnja 2003. godine

Papa Ivan Pavao II. predvodio je na Duhove, 8. lipnja 2003. godine, euharistijsko slavlje u Rijeci

Euharistijsko slavlje u Rijeci 8. lipnja 2003. godine

Papa Ivan Pavao II. pomolio se Majci Božjoj Trsatskoj, 8. lipnja 2003. godine

Papa Ivan Pavao II. predvodio je u Zadru molitvu Šestoga časa, 9. lipnja 2003.

Zadar, 9. lipnja 2003. godine

Oproštaj na završetku 3. apostolskog pohoda Hrvatskoj, Zadar, 9. lipnja 2003.

Zahvalno hrvatsko hodočašće u Rim, 8. studenoga 2003.

Dvorana Pavla VI. u Vatikanu, 8. studenoga 2003. godine

Bazilika Svetoga Petra u Vatikanu, 8. studenoga 2003. godine

Zagrebački nadbiskup Josip Bozanić iz ruku Ivana Pavla II. prima kardinalsko imenovanje, Trg Svetoga Petra u Rimu, 21. listopada 2003.

Misno slavlje u bazilici Svetoga Petra u Rimu, 22. listopada 2003.

Biskupi Hrvatske biskupske konferencije u pohodu »Ad limina Apostolorum«, studeni 1999. godine

Papa Ivan Pavao II. s biskupima Hrvatske biskupske konferencije tijekom pohoda »Ad limina Apostolorum«, studeni 1999. godine

Audijencija prigodom 100. obljetnice Hrvatskog papinskog zavoda sv. Jeronima u Rimu, 16. studenoga 2001.

Svečana audijencija prigodom plenarnog zasjedanja Papinskog vijeća za laike u Rimu 2004. godine

Članovi HSPD »Podgorac« iz zagrebačkih Gračana u Vatikanu 2004. godine

III. DIO

ZNAČENJE POHODA
IVANA PAVLA II.
HRVATSKOJ

Predavanje što ga je na talijanskom jeziku održao kardinal Josip Bozanić, nadbiskup zagrebački, na Konferenciji u povodu 20. obljetnice diplomatskih odnosa između Svete Stolica i Republike Hrvatske koja je održana u Vatikanskom gradu, 29. listopada 2012. godine.

1. Svjetlo odnosa između rimskih prvosvećenika i hrvatskog naroda

U nedavnoj prošlosti a poglavito u posljednjih dvadeset godina kompleksne i burne hrvatske povijesti, posute bezbrojnim trenucima nevolja, kušnji i nesigurnosti, ostaje jedno ohrabrujuće, sigurno i utješno svjetlo, koje se ne može objasniti samo povijesnim razlozima: to je svjetlo odnosa između vrhovnih svećenikâ i hrvatskog naroda.

Crkva u Hrvatskoj, kao i sama Hrvatska u svojoj društveno-političkoj stvarnosti, imale su prigodu u vremenskom razdoblju od sedamnaest godina doživjeti velik dar od čak četiri pohoda rimskih prvosvećenika. Svaki pohod izražava specifičan crkveni i društveno-kulturni kontekst, i poziva nas – očima vjere – prepoznati prije svega njihovu proročku perspektivu. Ti se pohodi papâ na neki način mogu smatrati hermeneutičkim ključem za tumačenje hrvatske povijesti u posljednjim desetljećima.

U ovom svom izlaganju iznijet ću osvrt na pastoralne i apostolske pohode koji su se zbili u razmaku od dvadesetak godina, u razdoblju važnih društvenih promjena, kao što je pad komunističkog totalitarnog sistema, događaja koji je stavio Crkvu u Hrvatskoj pred nove mogućnosti i nove izazove. Tijekom tog razdoblja neslobode iznjedreno je blago snažnih svjedočanstava vjere i žrtava biskupa, svećenikâ, redovnikâ, redovnicâ i vjernika laikâ. Osoba koja sažima sva ta svjedočanstva je uzorni lik blaženog pastira, kardinala Alojzija Stepinca.

2. Prvi pohod Ivana Pavla II.

Dok se prije dvadeset godina u Hrvatskoj s oduševljenjem tražilo načine za stvaranje ozračja demokracije i političke slobode, javila se nova opasnost ratnih užasa, agresije i uništavanja obiteljskih domova, crkava i crkvenih zdanja. To je iza sebe ostavilo smrt i tugu. Ipak, iskustvo u prošlosti proživljenih kušnji i napor da ostane vjeran Evandjelju urodili su u hrvatskom narodu izvanrednim darovima u obrani života, u solidarnosti s potrebnima, u duhovnom zajedništvu i u molitvi, jačanim pouzdanjem u Božju vjernost. U tome je razdoblju sačuvana živom blizina i snažni odnos koji više od trinaest stoljeća postoji između hrvatskog naroda i Petrovih nasljednikâ.

U tim se okolnostima zbio prvi pohod pape Ivana Pavla II. Hrvatskoj 1994. godine, prigodom devetstote obljetnice Zagrebačke biskupije. Bilo je predviđeno da taj pohod bude širih okvira, no to nije bilo moguće ostvariti zbog rata u Bosni i Hercegovini. To je silno ražalostilo Papu koji nije mogao posjetiti Sarajevo iste godine. Nije bilo lako organizirati posjet ni u Hrvatskoj, budući da se crta obrane nalazila svega pedesetak kilometara od Zagreba. Papa Ivan Pavao II. ipak nas je htio posjetiti.

Ta ljubav, koja je već u prošlosti u više navrata očitovana, pokazana je u punini kada su biskupi, svećenici, redovnici i vjernici laici u više navrata izrazili veliku želju da vide Papu u Hrvatskoj. Vidjeli smo papu Ivana Pavla II. kako prolazi našim ulicama, upućuje nam svoje riječi i geste, dok su mnogi zaboravili vapaj slabih. U njegovoj prisutnosti i u njegovim gestama mogli smo gotovo otkriti prethodnu najavu beatifikacije kardinala Stepinca. Geslo koje je izabrano za taj događaj bilo je upravo biskupsko geslo kardinala Stepinca: *In te, Domine, speravi*. U njemu su vjernici prepoznali vjeru i nadu koja ih je uvjerljivo snažila u desetljećima progonâ.

U prvom pohodu pape Ivana Pavla II. sažeti su mnogi drugi susreti ne samo s njim u razdoblju njegova pontifikata (proslave u Rimu, susret s hrvatskim vjernicima u drugim zemljama), nego i s njegovim prethodnicima. Bila je to snažna potvrda, jedinstven događaj za Crkvu i hrvatski narod; nezadrživa bujica emocija i zahvalnosti za zauzetost i razumijevanje što su nam ga iskazali Papa i Sveta Stolica. Narod je u tome prepoznao potporu u duhu Evandjelja – koju je mnogima teško pojmiti – u prilog slobode, pravde i mira.

Tijekom stoljećâ naše povijesti, taj je pohod bio trenutak u kojem smo doista iskusili utjehu u vjeri. Misno slavlje u Zagrebu, na kojem je sudjelovalo mnoštvo vjernika, brojni promatrači u svijetu smatrali su nečim neočekivanim. Papin pohod pomogao je ne samo drugima da nas bolje upoznaju, već smo i mi sami ponovno otkrili duhovnu snagu koja ne poklekne pred teškoćama.

Iako je povod prvog pohoda bila proslava jubileja Zagrebačke nadbiskupije, on ipak ima važnije obilježje: predstavlja ljepotu »prvog pohoda« sa značenjem koje nadilazi partikularnu Crkvu.

3. Drugi pohod Ivana Pavla II.

U središtu drugog pohoda iz 1998. godine bilo je kršćansko svjedočenje, mučeništvo i priznavanje vrijednosti u dalekoj i najnovijoj prošlosti, iz kojih je rođena i od kojih živi Crkva. Geslo je glasilo: »Bit ćete mi svjedoci«. Razlog tog pohoda bila je beatifikacija kardinala Alojzija Stepinca u Mariji Bistrici koju se priželjkivalo i za koju se molilo. Drugi su razlog bile proslave i pohod Splitsko-makarskoj nadbiskupiji, gdje se nalazi živi spomen kršćanskih mučenikâ iz prvog stoljeća i jezgra razvoja odnosâ između hrvatskog naroda i Petrove stolice.

Na drugom pohodu istaknut je kontinuitet vjere, koja je iznikla iz sjemena mučenikâ. U tom trenutku Crkva u Hrvatskoj i cijelo hrvatsko društvo živjeli su u poratnom ozračju, u kojem su se javljale nove tendencije i savezi, u kojima nije nedostajalo reinterpetacijâ povijesti. Upravo zbog toga beatifikacija kardinala Stepinca i Papine riječi otkrile su istinu o totalitarizmima iz dvadesetog stoljeća. Taj je pohod bio drugi proročki znak koji nas nije ostavio ravnodušnima; bio je znak istine koja razotkriva namjere svih onih koji se ne usude suočiti s darovanom ljubavlju i čišćenjem povijesnog spomena.

Ivan Pavao II. poznao je našu povijest, naše mučenike, prilike u kojima je živjela Crkva u Hrvatskoj. On je vrlo dobro poznao lik kardinala Štepinca i zato nam je svojim jasnim riječima pokazao put prema budućnosti.

4. Treći pohod Ivana Pavla II.

Treći pohod pape Ivana Pavla II. Hrvatskoj 2003. godine održan je pod geslom »Obitelj – put Crkve i naroda«. Kako danas ne uvidjeti aktualnost te poruku, u razmaku od samo jednog desetljeća i nakon najnovijih događaja u zapadnim društvima čiji smo svjedoci?

Papa je pohodio biskupije na zapadu, jugu i sjeveroistoku Hrvatske: Rijeku, Dubrovnik, Đakovo-Srijem, Zadar. Tim trećim pohodom je stekao gotovo cjelovit pogled na Crkvu u Hrvatskoj, susrevši neke specifične stvarnosti, upoznavši različitosti Crkve u Hrvatskoj, jedinstvo u zajedništvu vjere, taj dragocjeni dar kojeg svi moramo trajno čuvati i za nj moliti.

Treći je pohod otkrio Crkvu u različitosti njezinih očitovanjâ i stvarnostî koje crpe snagu iz Božjeg dara, kao poziv na svetost.

Papa Ivan Pavao II. nam je ostavio veliko blago koje nije moguće izložiti u nekoliko redaka, jednako kao ni njegova tri pohoda koja treba promatrati kroz prizmu čitavog njegova pontifikata. Moglo bi ih se ipak pokušati sažeti u poziv: ostanite čvrsti u vjeri, svjedočite istinu, živite ljubav, taj najljepši i najznačajniji izraz Crkve. Promičite kršćanske vrijednosti u društvu, osobito u obiteljskom životu i zalažite se za opće dobro. Neka vas u vašem djelovanju uvijek pokreće marijanska nada i uzdajte se u zaštitu Presvete Djevice.

5. Pohod Benedikta XVI.

Nakon tri pohoda pape Ivana Pavla II., pohod pape Benedikta XVI. Hrvatskoj 2011. godine može se promatrati kao nastavak tih susretâ milosti i pastoralne skrbi, ali također kao korak naprijed u uvijek novoj snazi Radosne vijesti.

Nakon što je Hrvatska uz mnoge žrtve obranila svoju slobodu, kasnije je razdoblje karakteriziralo s jedne strane suočavanje Crkve s tipičnom situacijom postkomunističkih zemalja i, s druge, sa značajkama suvremenog europskog društva. Od tema koje su izašle na vidjelo u tom apostolskom pohodu može se spomenuti pitanje povijesnog spomena i traženje istine o događajima iz dvadesetog stoljeća, dozivajući u svijest posljedice koje su za sobom ostavili totalitarni režimi. Istaknuta je tema poslanja Crkve u izazovima koje postavlja suvremeni svijet, koji teži relativizirati prave vrijednosti i odvojiti ljudski život od Boga. Konstatirano je precjenjivanje individualizma i tendencija da se zanemari kršćanski kulturni identitet. Zamijećena je prisutnost raznih kriza, koje imaju svoj korijen u besmislenom prijedlogu da se čovjeka ograniči na skučenost ovozemaljskih stvarnosti; izraženo je nezadovoljstvo zbog stvaranje ozračja koje doводи do obeshrabrenja, u kojem se potamnjuje pravu nadu i ljepotu zajedništva.

Geslo pohoda glasilo je »Zajedno u Kristu«. Benedikt XVI. nam je ostavio pravu *encikliku* pod naslovom

»Zajedno u Kristu«, sastavljenu od četiri značajna poglavlja: prvo nas vraća na pitanje savjesti i odnosa između vjere i kulture koje svaka država i društvo moraju prepoznati kao bogatstvo. U svom govoru u Hrvatskom narodnom kazalištu u Zagrebu, Papa je predstavio savjest kao trajno polazište. Osim toga, ako se pogleda naše društvo u odnosu na europsku kulturu, javljaju se druga pitanja: o identitetu, o vjerskoj slobodi, o odnosu između znanosti, umjetnosti i kulture općenito s vjerom.

U drugom dijelu poruke koju nam je Papa uputio nalaze se mladi, njihova očekivanja, traženja, ali također njihova raspoloživost i otvorenost prema Božjoj riječi koja donosi svjetlo u sve životne stvarnosti.

U središnjem dijelu svoje poruke Papa se obratio obitelji, stvarnosti koju se ne smije zapostavljati. I ovdje se vidi snaga zajedništva, utemeljena na vjeri. Uvjereni smo da se polazeći od obitelji društvo može obnoviti. Ako se poštuje narav obitelji i nastoji se vrednovati sve njezine aspekte, uključujući vjerski i kršćanski, otkrivaju se nova i duboka značenja za čovjekov život, perspektive i ciljevi prema kojima treba ići.

Četvrti dio poruke koju nam je uputio Benedikt XVI. posvećen je pastirima, od kojih se očekuje vjerodostojnost, poduprta svjedočanstvom mučenikâ. Ovdje su dotaknuta pitanja savjesti, obrazovanja, obitelji i kulture. Benedikt XVI. nas je poveo u srce naše povijesti kako bi prepoznali velika djela što nam ih je iznjedrila vjera, a koja su vidljiva posebno u životima svetaca i mučenika. Uzvišeni primjer ostaje blaženi Alojzije Stepinac, kod čijeg smo se groba okupili na molitvu sa Svetim Ocem.

Pohod pape Benedikta XVI. pomogao nam je sagledati domovinu i hrvatsko društvo u svjetlu vrijednosti i poticajâ, bilo da je riječ o mladima, bilo o obiteljima. Petrov nasljednik i Pastir čitave Crkve došao nas je pozvati da učvrstimo svoju vjeru, podignemo svoj pogled i raširimo svoje srce prema prostranim granicama čitavog svijeta vjere.

6. Prigode za produbljivanje hrvatskog identiteta

Papa Wojtyła na proročki je način odgovorio na izazove i nesigurnosti iz prošlosti, pružajući sadašnjem društvu odgovor Evanđelja. Papa Ratzinger je svoju proročku snagu usmjerio prema pozivu Crkve u sadašnjosti kojoj prijeti druga vrsta nesigurnosti, jer su uporišne točke mnogo puta zamagljene ili ih nije lako definirati.

Svi su se ti događaji na neizbrisiv način utisnuli u nas, u naše sjećanje. Bili su to trenuci milosti i velike radosti za hrvatski narod. U svima su se učvrstile veze zajedništva koje vjekovima postoje između Petrove stolice i hrvatskog naroda. Bile su to za nas važne prigode za produbljivanje vlastitog identiteta, građena tijekom više od trinaest stoljeća kršćanstva. Pomogle su nam ponovno otkriti koliko je kršćanska baština dragocjena za ljudski život i učvrstiti naše korake u zahvalnosti za vjeru.

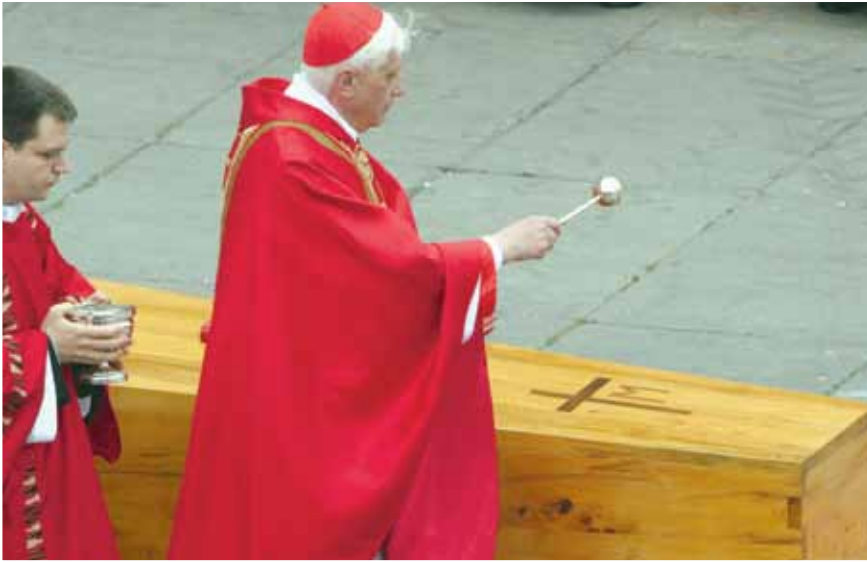

Molitveno bdjenje za papu Ivana Pavla II. u Zagrebu, 3. travnja 2005. godine

Zadušnicu za papu Ivana Pavla II. u zagrebačkoj proostolnici predvodio je kardinal Josip Bozanić 4. travnja 2005. godine

Sprovodni obredi za Ivana Paola II. na Trgu Svetog Petra u Rimu, 8. travnja 2005. godine

Sprovodni obredi za Ivana Pavla II. na Trgu Svetog Petra u Rimu, 8. travnja 2005. godine

Tijelo pape Ivana Pavla II. bilo je položeno u grobnicu iznad koje se nalazi skulptura Blažene Djevice Marije s Djetetom u naručju, djelo Ivana Duknovića, hrvatskog kipara iz 15. stoljeća.

Papu Ivana Pavla II. proglasio je blaženim papa Benedikt XVI. u Rimu, 1. svibnja 2011. godine

Beatifikacija pape Ivana Pavla II. u Rimu, 1. svibnja 2011. godine

Papa Franjo svečanim obredom kanonizacije, na nedjelju Božanskoga milosrđa, 27. travnja 2014. proglasio je svetim dvojicu koncilskih papa: Ivana XXIII. i Ivana Pavla II.

Bilješka o autoru

Kardinal Josip Bozanić rođen je 20. ožujka 1949. godine u Rijeci, a djetinjstvo je proveo u Vrbniku na otoku Krku. Za prezbitera Krčke biskupije zaređen je u Krku, 29. lipnja 1975. godine. Papa Ivan Pavao II. imenovao ga je 10. svibnja 1989. godine biskupom koadjutorom krčkim, a 25. lipnja 1989. godine zaređen je za biskupa u krčkoj katedrali; glavni zareditelj bio je zagrebački nadbiskup kardinal Franjo Kuharić, a suzareditelji bili su: mons. Josip Pavlišić, nadbiskup metropolit riječko-senjski i mons. Karmelo Zazinović, biskup krčki. Dijecezanskim biskupom krčkim postao je 14. studenoga 1989. godine.

Od konstituiranja Hrvatske biskupske konferencije 1993. godine u svim je mandatima bio član Stalnoga vijeća HBK. Iste je godine izabran je za člana, a potom i predsjednika Komisije HBK za odnose s Državom. Od tada su se počeli pripremati, a zatim su dovršeni, potpisani i ratificirani Ugovori između Svete Stolice i Republike Hrvatske (1996. – 1998.), kao i neki važni provedbeni dokumenti Ugovorâ. Od 5. lipnja 1996. do 22. studenoga 1996. bio je i apostolski administrator Riječko-senjske nadbiskupije.

Papa Ivan Pavao II. imenovao ga je zagrebačkim nadbiskupom 5. srpnja 1997. godine, a 4. listopada 1997. godine u zagrebačkoj prvostolnici preuzeo je službu zagrebačkoga nadbiskupa metropolita od dotadašnjega nadbiskupa kardinala Franje Kuharića.

Za predsjednika HBK izabran je 1997. godine i tu je službu vršio u dva uzastopna mandata do 2007. godine. Za prvoga potpredsjednika Vijeća biskupskih konferencija Europe (CCEE) izabran je 2001. i ponovno 2006. godine. U Zbor kardinala Svete Rimske Crkve uvrstio ga je papa Ivan Pavao II. na svečanom konzistoriju u Rimu 21. listopada 2003. godine. Sudjelovao je dva put u izboru pape: u travnju 2005. u izboru pape Benedikta XVI., te u ožujku 2013. godine, u izboru pape Franje. Kardinal Bozanić je prvi zagrebački nadbiskup koji je s tog naslova sudjelovao dva put u konklavama.

Za predsjednika Komisije HBK za odnose s Europskom unijom izabran je 2008. godine, a 2010. godine za potpredsjednika HBK te ponovno za predsjednika Biskupske komisije HBK za odnose s Državom.

Osnovao je Hrvatsko katoličko sveučilište, Nadbiskupijski pastoralni institut i Muzej blaženoga Alojzija Stepinca. Kao zagrebački nadbiskup osnovao je 26 župa. U tom su razdoblju obnovljeni i neprestano se obnavljaju mnogi nadbiskupijski objekti koji nemaju samo crkveno značenje, nego su i važni objekti hrvatske kulturne baštine, među kojima se ističu: Zagrebačka prvostolnica, Nadbiskupski duhovni stol, Nadbiskupsko bogoslovno sjemenište te brojne crkve. Na Kaptolu je izgrađen i novi Svećenički dom sv. Josipa.

Domaćin je bio papi Ivanu Pavlu II. tijekom njegova drugog pohoda Hrvatskoj, kao i papi Benediktu XVI., kojega je 2011. godine u Zagrebu dočekaio i pozdravio pri-

godom proslave prvoga Nacionalnog susreta hrvatskih katoličkih obitelji.

S ciljem davanja podrške vjerskom životu hrvatskih katolika u iseljeništvu i poticanja njihova povezivanja s Crkvom u Domovini često je u pastoralnim pohodima hrvatskim katoličkim misijama, župama i zajednicama diljem svijeta.

Član je Kongregacije za bogoštovlje i disciplinu sakramenata, Kongregacije za katolički odgoj, Papinskoga vijeća za laike, Papinskog vijeća za promicanje nove evangelizacije i Papinskog vijeća za društvene komunikacije.

Kao zagrebački nadbiskup veliki je kancelar Katoličkoga bogoslovnog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu te veliki kancelar Hrvatskoga katoličkog sveučilišta.

Sudjelovao je na više međunarodnih znanstvenih i stručnih simpozija i konferencija u domovini i inozemstvu.

Neki od njegovih pastirskih intervenata objavljeni su na hrvatskome jeziku u knjigama: *Istina u ljubavi* (2008.); *Blaženi Alojzije Stepinac – baština koja obvezuje* (2008.); *Čovjek, Crkva i domovina u otajstvu Uskrsa i Božića* (2009.); *Krist vas zove: Poruke mladima* (2011.), kao i u nizu pod naslovom: »Nadbiskupova učiteljska služba«.

Sadržaj

Predgovor.....	7
Kratki životopis Ivana Pavla II.	11

I. dio

IVAN PAVAO II. SVJEDOK BOŽJE BLIZINE

1. »Ne bojte se!«.....	19
2. Papa: mistik, prorok, patnik.....	22
3. Ugradili smo ga u svoj duhovni obzor	25
4. Pomisao na Ivana Pavla II. rađa zahvalnost.....	29

II. dio

PAPIN HRVATSKI TRIPTIH

1. Ivan Pavao II. ostaje neizbrisivo upisan u hrvatsku povijest	51
2. Prvi pohod: »U tebe se, Gospodine, uzdam«	56
3. Drugi pohod: »Bit ćete mi svjedoci«	60
4. Pozdrav Ivanu Pavlu II. na Slavlju u Mariji Bistrici.....	63
5. Riječi obreda beatifikacije u Mariji Bistrici	67
6. Ivan Pavao II. o blaženom Alojziju Stepincu	68
7. Treći pohod: »Obitelj – put Crkve i naroda«	74

III. dio

ZNAČENJE POHODA IVANA PAVLA II. HRVATSKOJ

1. Svjetlo odnosa između rimskih prvosvećenika i hrvatskog naroda.....	139
2. Prvi pohod Ivana Pavla II.....	140
3. Drugi pohod Ivana Pavla II.....	143
4. Treći pohod Ivana Pavla II.	145
5. Pohod Benedikta XVI.....	146
6. Prigode za produbljivanje hrvatskog identiteta.....	149
 Bilješka o autoru.....	 163

Trg Svetoga Petra, 27. travnja 2014.

Trg Svetoga Petra, 27. travnja 2014.

Hrvatska bi povijest bez riječi i zauzimanja Ivana Pavla II. bila nepotpuna, a bez njegovih pohoda hrvatska bi vjernička duša bila siromašnija. Zato svaka pomisao na njega rađa zahvalnost. Iz običnog pitanja što je pontifikat Ivana Pavla II. za hrvatskog vjernika rađa se neobična povijest blizine koja razumije potlačenost Crkve i naroda hrvatskog u komunističkom zatočeništvu; koja ne dopušta da progovori mržnja u ratnom zatiranju; koja se raduje slobodi i potiče na solidarnost i ustrajnost u dobru. To je ono 'nešto' što bježi statistikama a nalazi se u Apostolovim riječima: "Jer ne propovijedamo same sebe, nego Krista Isusa Gospodinom, a sebe slugama vašim poradi Isusa" (2Kor 4,5).